

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Místní referendum

Předkládá: Jana Nováková

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jana NOVÁKOVÁ**
Osobní číslo: **R16B0084P**
Studijní program: **B6804 Právní specializace**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Téma práce: **Místní referendum**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Demokracie – zastupitelská demokracie – přímá demokracie
3. Místní referendum – právní úprava – místní referenda v České republice v období 2006 – 2018
4. Místní a celostátní referenda ve vybraných evropských zemích
5. Závěr

Rozsah bakalářské práce: **cca 40 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz zvláštní seznam

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2018**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2019**

V Plzni dne 13. března 2019

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma "Místní referendum" zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

.....
Jana Nováková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu své bakalářské práce JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. za cenné rady a připomínky.

Obsah

Úvod.....	7
1. Demokracie.....	9
1.1 Zastupitelská demokracie	10
1.2 Přímá demokracie	11
1.2.1 Referendum	11
1.2.1.1 Celostátní referendum	13
1.2.1.1.1 Celostátní referenda 15 zemí Evropy o vstupu do ES/EU	13
1.2.1.2 Krajské referendum	18
2. Místní referendum.....	19
2.1 Návrh místního referenda	20
2.2 Vyhlášení místního referenda	22
2.3 Konání místního referenda	22
2.4 Komise pro hlasování	22
2.4.1 Struktura komisí	23
2.4.2 Okrsková komise	24
2.4.3 Místní komise	24
2.4.4 Městská komise	25
2.5 Souběh místního referenda s volbami či krajským referendem	25
2.6 Hlasování	25
2.6.1 Průběh hlasování	26
2.7 Zjišťování výsledků místního referenda.....	28
2.8 Zápisy o průběhu a výsledku hlasování	28
2.8.1 Zápis okrskové komise o průběhu a výsledku hlasování	28
2.8.2 Zápis místní komise o výsledku hlasování	29
2.8.3 Zápis městské komise o výsledku hlasování	29
2.9 Vyhlášení výsledků hlasování v místním referendu	29
2.10 Platnost a závaznost	30
2.11 Náklady.....	30
2.12 Soudní přezkum.....	30
2.12.1 Výběr soudní judikatury ve věci místního referenda	31

3. Místní referenda v ČR (2006 - 2018).....	33
3.1 Místní referenda v Jihočeském kraji	34
3.1.1 Plánované místní referendum v Českých Budějovicích.....	38
4. Místní a celostátní referenda ve vybraných zemích světa	39
4.1 Francie	40
4.2 Německo.....	41
4.2.1 Bavorsko.....	42
4.3 Polsko	42
4.4 Rakousko	43
4.4.1 Horní Rakousko.....	43
4.5 Slovenská republika	44
4.6 Spojené státy americké	44
4.7 Švýcarsko	45
4.8 Velká Británie	46
Závěr	47
Resumé.....	49
Zdroje.....	51
Odborná literatura.....	51
Právní předpisy.....	51
Judikatura a usnesení.....	52
Internetové zdroje.....	52
Články	54

Úvod

Občané České republiky jsou nadáni právem volit v místním referendu vyhlášeném obcí či statutárním městem, jehož jsou občany. Místní referendum je hlavním institutem přímé demokracie a společně s krajským referendem je upraveno zákonem č. 118/2010 Sb., Zákon o krajském referendu a zákonem č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu.

Tato bakalářská práce je členěna do čtyř základních kapitol. První kapitola se zabývá obecným pojednáním o demokracii a jejím členění na zastupitelskou a přímou. V podkapitole o zastupitelské demokracii nalezneme výčet druhů voleb, které se v České republice pravidelně konají. U každého druhu voleb je uvedeno, kdo je oprávněným voličem, kdo může být volen a jak často se dané volby ze zákona konají. V druhé podkapitole pojednávající o přímé demokracii je uveden pro Českou republiku nejvýznamnější institut přímé demokracie - referendum. Referendum je následně rozděleno na celostátní a krajské referendum. Místnímu referendu je věnována samostatná (druhá) kapitola. Zmíněné celostátní referendum je v práci popsáno pouze stručně z důvodu, že se v České republice konalo jedenkrát (Referendum o vstupu České republiky do Evropské Unie). V této podkapitole nalezneme také seznam všech celostátních referend evropských zemí, ve kterých se konalo celostátní referendum o přistoupení dané země do Evropského společenství nebo do Evropské Unie a tabulku, ve které jsou zaznamenány výsledky proběhlých celostátních referend.

Druhá kapitola této práce je stěžejní a zabývá se místním referendem. V této kapitole nalezneme, jak má podle zákona vypadat návrh, vyhlášení a konání místního referenda, jaké komise jsou zřizovány, jak je realizována možnost souběhu místního referenda s volbami či krajským referendem, jakým způsobem probíhá hlasování, jak se zjišťují, zapisují a vyhláší výsledky místního referenda. Dále v této části nalezneme, za jakých okolností je místní referendum platné a závazné, jakým způsobem jsou placeny náklady na konání místního referenda a za jakých okolností je přípustný soudní přezkum.

Třetí kapitola se zabývá místními referendy, které byly pořádány v období od roku 2006 do roku 2018. V této části nalezneme statistické údaje o četnosti místních referend podle krajů České republiky a samostatnou podkapitolu, ve které jsou stručně popsána místní referenda v rámci Jihočeského kraje. Na tento kraj jsem se zaměřila z důvodu, že pocházím z Českých Budějovic. Českým Budějovicím jsem následně věnovala krátkou část, která se týká připravovaného místního referenda. To by se mělo uskutečnit 24. a 25. května 2019 (společně s volbami do Evropského parlamentu).

V poslední kapitole je popsána právní úprava místních a celostátních referend ve vybraných zemích světa. Zmíněny zde jsou země sousedící s Českou republikou (Německo, Polsko, Rakousko a Slovensko), země s největší tradicí přímé demokracie v Evropě (Švýcarsko) a významné demokratické země (Francie, USA, Velká Británie).

1. Demokracie

Demokracie je forma vlády, jejíž hlavním aktérem je občan. To vyplývá i z překladu řeckých slov, ze kterých je tento pojem složen. Slovo *demos* znamená lid či obyvatelstvo určitého území a slovo *kratein* znamená vládnout.¹ Demokracie je tak často překládána jako vláda lidu. Tato forma vlády se poprvé objevila v polovině čtvrtého století před naším letopočtem ve starověkém Řecku. V této době se však jednalo o tzv. otrokářskou demokracii protože neexistovala stejná práva pro všechny občany a například volební právo bylo výsadou pouze mužů, kteří nebyli otroky. V první polovině šestnáctého století se demokracie objevuje v Anglii a v osmnáctém století v USA.²

Demokracie musí splňovat pět základních principů. Prvním principem je dělba státní moci, ta se dělí na moc výkonnou, zákonodárnou a soudní. Dělbba moci je zakotvena v článku 2 odstavce 1 Ústavy: „*Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.*“³ Druhým principem je politický pluralismus upravený v článku 5 Ústavy: „*Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů.*“⁴ Třetím principem je fakt, že politická moc je vykonávána přímo nebo nepřímo lidem. Čtvrtým a velice důležitým principem je ochrana občanských práv a svobod zakotvená v článku 4 Ústavy: „*Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.*“⁵ Pátým avšak neméně důležitým principem je zajištění svobodných voleb konajících se v pravidelných intervalech. Základním dělením demokracie je rozdělení

¹ AUTOR NEUVEDEN. *Význam demokracie*, dostupný na WWW: <http://www.vyznam-slova.com/demokracie>

² MGR. VÁCLAV ŠTĚPAŘ. *Demokracie a její principy*, dostupný na WWW: <http://www.szs-pardubice.cz/file-download/559/>

³ Čl. 2 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁴ Čl. 5 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁵ Čl. 4 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

na demokracii zastupitelskou a na demokracii přímou (například - referendum, plebiscit, petice, lidová iniciativa a odvolání).⁶

1.1 Zastupitelská demokracie

Zastupitelská demokracie, někdy také demokracie nepřímá, je vykonávána volenými zástupci. Voleným zástupcem se myslí osoba, která je v přímých volbách demokraticky zvolena lidem a tím je zmocněna k rozhodování o veřejných věcech jménem svých voličů. Neodmyslitelnou součástí zastupitelské demokracie je svobodná soutěž politických stran. Politická strana je složena z aktivních občanů, kteří sdílí stejné názory a oprávněný volič si podle nich může vybrat stranu jemu nejbližší. Soutěž politických stran je realizována volbami.⁷ V České republice se pořádá celkem šest druhů voleb. První z nich jsou volby do obecních zastupitelstev - komunální volby. Ty se konají každé čtyři roky a kandidovat může každá osoba starší osmnácti let s trvalým bydlištěm na území dané obce, města nebo městského obvodu velkého města. Druhým druhem voleb jsou volby do krajských zastupitelstev. Ty se konají na celém území České republiky (kromě Prahy) každé čtyři roky a kandidovat může každá osoba starší osmnácti let. Třetím druhem voleb jsou volby do dolní komory Parlamentu České republiky, které se konají zpravidla každé čtyři roky a ve kterých se volí 200 členů poslanecké sněmovny. V případě, že je rozpuštěna sněmovna, volí se členové poslanecké sněmovny v předčasných volbách. Do těchto voleb může kandidovat osoba starší jednadvaceti let. Čtvrtým druhem voleb jsou volby do horní komory Parlamentu České republiky, které se konají každý sudý rok a volí se v nich vždy třetina z celkového počtu členů senátu. Senátorský mandát je šestiletý a kandidát musí být starší čtyřiceti let. Tyto volby jsou zpravidla dvoukolové, ovšem může nastat situace, kdy některý z kandidátů v senátorských volbách získá více než padesát procent. V tomto případě získává kandidát senátorský mandát už v prvním kole a druhé kolo se v tomto okrsku nekoná. Pátým druhem voleb jsou volby do Evropského parlamentu, které se konají každých pět let. Evropský parlament se skládá ze 736 členů a občané České

⁶ ALENA MEJSTŘÍKOVÁ. *Přímá demokracie*, dostupný na WWW: <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=237061>

⁷ ČMEJREK, Jaroslav; BUBENÍČEK, Václav; ČOPTÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 65.

republiky volí 22 europoslanců. Kandidovat do těchto voleb může každý občan České republiky starší jednadvaceti let. Posledním druhem voleb jsou volby prezidentské, které se konají každých pět let a probíhají stejně jako volby do horní komory Parlamentu České republiky, jsou tedy dvoukolové. Tento druh voleb se u nás v této přímé formě uzákonil v roce 2012 a poprvé vyskytl v roce 2013.⁸

1.2 Přímá demokracie

Princip přímé demokracie spočívá v přímé účasti občanů na spravování věcí veřejných. Tento druh demokracie je zmíněn v článku 2 odstavci 2 Ústavy následovně: „*Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.*“⁹. Princip přímé volby je zmíněn i v Listině základních práv a svobod, která uvádí: „*Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.*“¹⁰

Kladem přímé demokracie je podle Šimíčka především samotný demokratický prvek. V ideálním případě se totiž přímých voleb účastní většina obyvatelstva a rozhoduje tak opravdová většina obyvatel. Zápor se podle Šimíčka však paradoxně stává také přímá volba. Důvodem je, že se referenda účastní především zainteresované obyvatelstvo, tedy to, které má na výsledku především osobní zájem. V tomto případě je sice rozhodnuto na základě demokratických voleb, ale výsledek samotného hlasování nemusí být nutně v souladu s obecným blahem a může se tak stát, že menšina rozhoduje o většině.¹¹

1.2.1 Referendum

Jedná se o druh volebního procesu, kdy je volič přímo účasten hlasování, jehož rozhodnutí může mít závazný nebo poradní charakter. Referendum má podobu přesně položené otázky/otázek, na které volič odpovídá pouze ANO nebo NE. Z tohoto důvodu je velice důležité, aby otázka položená v referendu byla co nejvíce konkrétní, jasná a

⁸ AUTOR NEUVEDEN. *Do roku 2027 půjdou Češi každý rok k volbám. Přečtěte si, o co v nich půjde*, dostupný na WWW: <https://www.e15.cz/volby/do-roku-2027-pujdou-cesi-kazdy-rok-k-volbam-precete-si-o-co-v-nich-pujde-1353199>

⁹ Čl. 2 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., ústava České republiky.

¹⁰ Čl. 21, odst. 1 Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

¹¹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2016, s. 23.

především srozumitelná.¹² Referendum může být rozděleno do tří skupin - celostátní referendum, krajské referendum a místní referendum.

U krajského a místního referenda je důležitý předpoklad, že se referendum koná pouze o věcech svěřených krajům či obcím do samostatné působnosti. Samostatnou působností je samospráva. Obec (popř. kraj) sama spravuje záležitosti, které jí stát ponechal.¹³ Samospráva je veřejná správa, kterou vykonává jiný veřejnoprávní subjekt, než-li stát. Princip samosprávy je založen na dělbě moci státu a tím je zabráněno hromadění moci v jednom mocenském centru. Samospráva se dělí na územní a zájmovou. Územní samospráva je vázána na konkrétní území, přičemž dané území může spadat do různých stupňů územní samosprávy. Například území obce spadá do územní samosprávy dané obce a kraje do kterého katastrálně spadá.¹⁴ Územní samospráva je v Ústavě České republiky definována v článku 100: „*Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu.*“¹⁵ Základní stavební jednotkou územní samosprávy je obec, která je upravena zákonem č. 128/2000 Sb., Zákonem o obcích (obecní zřízení). Kraj se vyšší územní samosprávný celek a je upraven zákonem č. 129/2000 Sb. Zákonem o krajích (krajské zřízení). Obce¹⁶ a kraje¹⁷ jsou veřejnoprávními korporacemi, které mohou být zakládány na základě zákona, mají právní subjektivitu, jsou tvořeny sdružením osob a je jim svěřena pravomoc činit vrchnostenské úkony.¹⁸ V České republice se k 1.1. 2018 nacházelo 6 258 obcí a 14 krajů.¹⁹

¹² KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů – základy komunálního práva*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 221.

¹³ DUDA, Milan. *Samostatná a přenesená působnost obce*, dostupný na WWW: <http://spravni.juristic.cz/154292/clanek/spravni2.html>

¹⁴ KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, s. 19.

¹⁵ Čl. 100 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

¹⁶ § 2 odstavce 1 zákona č. 128/2000 Sb. Zákon o obcích (obecní zřízení).

¹⁷ § 1 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb. Zákon o krajích (krajské zřízení).

¹⁸ MALAST, Jan. *Teoretická východiska obecní samosprávy v České republice*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2016, s. 63.

¹⁹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Velikostní skupiny obcí podle krajů, okresů - počet obcí*, dostupný na WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/61601876/32019918003.pdf/bd506c06-9f65-47f3-92cd-8dc80b4b340f?version=1.0>

1.2.1.1 Celostátní referendum

Celostátní neboli obecné referendum, je referendum, které se koná na celostátní úrovni. Otázka, zda se má obecné referendum stát součástí ústavy nemá jednoznačné řešení. Touto otázkou se mimo jiné zabývali již Jean-Jacques Rousseau nebo Charles Louis Montesquieu a každý z nich měl na danou problematiku zcela rozlišný pohled. Nejčastějšími a nejaktuálnějšími argumenty proč nezařadit obecné referendum do Ústavy České republiky je především strach z manipulace informací prostřednictvím masových sdělovacích prostředků, populismu nebo například obava z rozhodování menšiny nad většinou z důvodu nezájmu na účasti v referendu. Naopak nejvýraznějšími argumenty pro zařazení zákona o obecném referendu do Ústavy České republiky jsou možnost přímého občanského spolurozhodování a nenaplnění článku 2 odstavce 2 Ústavy. Česká republika patří společně s Kyprem a Belgií mezi jediné tři státy Evropské Unie, které nemají celostátní referendum zakotveno ani v Ústavě, ani v běžných zákonech.²⁰

Jedinou zmínku ohledně celostátního referenda nalezneme v článku 10a odstavce 2 Ústavy, kde je uvedeno, že referendum je nutné k ratifikaci mezinárodní smlouvy, která deleguje některé pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci či instituci, v případě, že tak stanoví ústavní zákon.²¹ Příkladem tohoto referenda bylo Referendum o přistoupení České republiky k EU, které se konalo 13. a 14. června 2003²² a které se konalo na základě ústavního zákona č. 515/2002 Sb., Ústavní zákon o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

1.2.1.1.1 Celostátní referenda 15 zemí Evropy o vstupu do ES/EU

V roce 1972 se začala konat první referenda o vstupu zemí do Evropského společenství, později do Evropské unie. Od tohoto roku do současnosti bylo

²⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2016, s. 38.

²¹ Čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. ústava České republiky.

²² EUROSOP. *Referenda o přistoupení k EU v kandidátských zemích*, dostupný na WWW: <https://www.euroskop.cz/267/sekce/referenda-o-pristoupeni-k-eu-v-kandidatskych-zemich/>

uskutečně šestnáct referend v patnácti zemích a čtrnáct zemí do Evropského společenství (dále jako ES) popřípadě do Evropské Unie (dále jako EU) na základě referend vstoupilo.

První referendum se konalo v Irsku 10. května 1972 a odstartovalo tak tzv. „Západní vlnu“ referend o vstupu do ES/EU. Tohoto referenda se zúčastnilo 1 264 279 voličů a pro vstup do EU hlasovalo 1 041 890 lidí, což bylo 83,10% odevzdaných hlasů (viz tabulka 1).²³

Druhé referendum o vstupu do EU se konalo v Norsku 25. září 1972. Tohoto referenda se zúčastnilo 79% oprávněných voličů a proti vstupu do Evropské Unie hlasovalo 54% z nich. Norsko tedy i na základě tohoto referenda nevstoupilo do EU.²⁴

V pořadí třetí referendum o vstupu do ES se konalo v Dánsku a proběhlo 2. října 1972. Tohoto referenda se zúčastnilo 90,10% oprávněných voličů a pro vstup do ES hlasovalo 63,30% z nich.²⁵

Čtvrté referendum se konalo v Rakousku 12. června 1994 a odstartovalo tak tzv. „Severní vlnu“ referend o vstupu do ES/EU. Tohoto referenda se zúčastnilo 4 768 401 voličů a volební účast byla 82,35%. Pro vstup Rakouska do EU hlasovalo 3 056 027 voličů což bylo přibližně 83,76% všech zúčastněných voličů.²⁶

Páté referendum o vstupu do EU se konalo ve Finsku. Toto referendum proběhlo 16. října 1994 a zúčastnilo se ho 70,40% oprávněných voličů. Pro vstup do EU hlasovalo 56,80% voličů a proti vstupu země do EU hlasovalo 43,20% ze zúčastněných voličů.²⁷

²³ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta (EDS.). *Evropská referenda*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, (dále jako: FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*) s. 46.

²⁴ EUROSOP. *Referenda o přistoupení k EU v kandidátských zemích*, dostupný na WWW: <https://www.euroskop.cz/267/sekce/referenda-o-pristoupeni-k-eu-v-kandidatskych-zemich/>

²⁴ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 10.

²⁵ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 62.

²⁶ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 121.

²⁷ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 89.

Šesté referendum se konalo ve Švédsku 13. listopadu 1994. Tohoto referenda se zúčastnilo 83,30% oprávněných voličů a pro vstup do EU hlasovalo 52,30% z nich.²⁸

Sedmé referendum o vstupu do EU se konalo v Norsku, a to podruhé od roku 1972. Toto referendum se pořádalo po více než dvaceti letech a i v tomto případě bylo rozhodnuto o nepřistoupení Norska do EU. Zmiňované referendum se konalo 28. listopadu 1994 a zúčastnilo se ho 89% oprávněných voličů. Proti vstupu do Evropské Unie hlasovalo 52% z nich.²⁹

Osmé referendum se konalo na Maltě 8. března 2003 a odstartovalo tak poslední tzv. „Východní vlnu“ referend o vstupu do ES/EU. Tohoto referenda se zúčastnilo 270 650 lidí což představovalo 90,86% oprávněných voličů. Volební účast byla nejvyšší ze všech zemí pořádajících toto referendum. Pro vstup do EU hlasovalo 143 094 lidí což představovalo 52,87% zúčastněných oprávněných voličů.³⁰

Deváté referendum se konalo na Slovinsku 23. března 1994. Tohoto referenda se zúčastnilo 975 015 lidí a volební účast představovala 60,44%. Pro vstup do EU hlasovalo 869 171 oprávněných voličů a proti vstupu do EU hlasovalo 100 503 oprávněných voličů.³¹

Desáté referendum se konalo v Maďarsku 12. dubna 2003. Tohoto referenda se zúčastnilo 3 670 000 lidí což představovalo volební účast 45,64%. Tato volební účast se stala nejnižší volební účastí ze všech referend týkajících se vstupu do EU. Pro vstup do EU hlasovalo 3 056 027 oprávněných voličů a proti vstupu do EU hlasovalo 592 690 oprávněných voličů.³²

²⁸ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 99.

²⁹ EUROSOP. *Referenda o přistoupení k EU v kandidátských zemích*, dostupný na WWW: <https://www.euroskop.cz/267/sekce/referenda-o-pristoupeni-k-eu-v-kandidatskych-zemich/>

³⁰ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 300.

³¹ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda* s. 286.

³² FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 152.

Jedenácté referendum se konalo v Litvě 10. až 11. května 2003. Tohoto referenda se zúčastnilo 63,37% oprávněných voličů a pro vstup do EU hlasovalo 89,95% z nich.³³

Dvanácté referendum se konalo ve Slovenské republice 16. až 17. května 2003. Tohoto referenda se zúčastnilo 2 176 990 lidí což představovalo volební účast 52,15%. Pro vstup do EU hlasovalo 2 012 870 lidí, tedy 92,46% oprávněných voličů a proti vstupu do EU pouhých 6,2% voličů. Tímto výsledkem se Slovenská republika stala zemí s nejvyšším procentuálním výsledkem pro vstup do EU.³⁴

Třinácté referendum se konalo v Polsku 7. až 8. června 2003. Tohoto referenda se zúčastnilo 58,85% oprávněných voličů a pro vstup do EU hlasovalo 77,45% z nich.³⁵

Čtrnácté referendum se konalo v České republice 13. a 14. června 2003. Tohoto referenda se zúčastnilo 55,21% oprávněných voličů a pro vstup do EU hlasovalo 77,33% voličů. Volební účast byla v jednotlivých krajích České republiky podobná a pohybovala se v rozmezí 50 až 57%. Volební výsledky se taktéž v jednotlivých krajích výrazně nelišily, pohybovaly se v rozmezí 75 až 80%. Pro vstup do EU hlasovali nejvíce podnikatelé a studenti, naopak proti vstupu do EU hlasovali především nezaměstnaní. Z hlediska politické příslušnosti byl výsledek hlasování napříč politickými stranami poměrně vyrovnaný. Pro vstup do EU hlasovalo 80% voličů většiny politických stran a jedinou výjimku tvořili voliči KSČM, kdy pro vstup do EU hlasovalo pouze 37% voličů.³⁶

Patnácté referendum se konalo v Estonsku 14. září 2003. Tohoto referenda se zúčastnilo 555 835 lidí což představovalo přibližně 64% oprávněných voličů. Pro vstup do EU hlasovalo 369 657 voličů, tedy zhruba 66,83% zúčastněných voličů.³⁷

³³ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 217.

³⁴ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 188.

³⁵ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 141.

³⁶ EUROSOP. *Referenda o přistoupení k EU v kandidátských zemích*, dostupný na WWW: <https://www.euroskop.cz/267/sekce/referenda-o-pristoupeni-k-eu-v-kandidatskych-zemich/>

³⁶ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 152.

³⁷ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 241.

Poslední , tedy šestnácté referendum se konalo v Lotyšsku 20. září 2003. Tohoto referenda se zúčastnilo 1 007 351 lidí, což představovalo 72,53% oprávněných voličů. Pro vstup do EU hlasovalo 67% z nich, proti vstupu do EU hlasovalo 32,3% zúčastněných voličů a 0,7% vhozených hlasů bylo neplatných.³⁸

Tabulka 1 - Výsledky celostátních referend zemí Evropy o vstupu do ES/EU³⁹

	Výsledky (v%)				Počet hlasů			
	ANO	NE	Volební účast	Neplatné nebo prázdné lístky	ANO	NE	Volební účast	Neplatné nebo prázdné lístky
Irsko	83,10	16,90	70,88	/	1 041 890	211 891	1 264 279	10 497
Dánsko	63,30	36,70	90,1	/	/	/	/	/
Finsko	56,80	43,20	70,40	/	/	/	/	/
Švédsko	52,30	46,80	83,30	0,90	/	/	/	/
Rakousko	66,58	33,42	82,35	/	3 145 981	1 578 850	4 768 401	43 570
Polsko	77,45	22,55	58,85	/	/	/	/	/
Maďarsko	83,76	16,24	45,64	/	3 056 027	592 690	3 670 000	/
Česká republika	77,33	22,67	55,21	/	3 446 758	1 010 448	/	/
Litva	89,95	10,05	63,37	/	/	/	/	/
Slovenská republika	92,46	6,20	52,15	1,34	2 012 870	135 031	2 176 990	27 488
Estonsko	66,83	32,67	64,00	0,49	369 657	183 454	555 835	2 724
Lotyšsko	67,00	32,30	72,53	0,70	674 925	325 374	1 007 351	7 052
Slovinsko	89,64	10,36	60,44	0,50	869 171	100 503	975 015	4 884
Malta	52,87	45,68	90,86	1,45	143 094	123 628	270 650	3 928
Norsko	46,00	54,00	79,00	/	/	/	/	/
Norsko	48,00	52,00	89,00	/	/	/	/	/

³⁸ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 267.

³⁹ Tabulka 1 byla vytvořena autorkou této bakalářské práce, údaje použité v tabulce vycházejí z dat uvedených v odborné literatuře - FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta (EDS.). *Evropská referenda*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, a internetového zdroje - ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.06.2003*, dostupný na WWW: <https://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ>

1.2.1.2 Krajské referendum

Krajské referendum je upraveno zákonem č. 118/2010 Sb., Zákon o krajském referendu a o změně některých zákonů, který vstoupil v platnost 29. dubna 2010 a stal se účinným 1. ledna 2011. Tento zákon byl novelizován zákonem č. 38/2019 Sb., zákon, kterým se mění volební zákony, zákon o místním referendu, zákon o krajském referendu a soudní řád správní. Novela vstoupila v platnost 15. února 2019 a účinnou se stala 2. března 2019.⁴⁰ V tomto referendu se rozhoduje pouze ve věcech patřících do samostatné působnosti kraje a toto referendum se koná bez výjimek na celém území kraje, není tedy možné, aby se krajské referendum konalo pouze v části jeho území.

Krajské referendum pomáhá občanům daného vyššího územně samosprávného celku (dále jen „kraj“) vyjádřit svůj názor přímou formou. Krajské referendum může vyhlásit kterýkoli kraj s výjimkou hlavního města Prahy. V případě hlavního města Prahy se na vyhlášení referenda aplikuje zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu. V krajském referendu může volit pouze oprávněný volič, tedy občan kraje, který je státním občanem České republiky, dosáhl věku alespoň osmnácti let a má trvalé bydliště v obci, která spadá do územního obvodu kraje. Překážkou k výkonu hlasovacího práva je omezení osobní svobody, omezení svéprávnosti či výkonu vojenské činné služby.⁴¹ Krajské referendum je realizováno tajným hlasováním, ve kterém musí být dodržovány demokratické zásady voleb. Hlasování v krajském referendu probíhá v jeden den nebo pokud je krajské referendum vyhlášeno na shodný den společně s jinými volbami (volby do zastupitelstev obcí nebo krajů, Poslanecké sněmovny, Senátu, Evropského parlamentu nebo volba prezidenta ČR), hlasuje se po dobu probíhajících voleb. Krajské referendum se realizuje na základě unesení zastupitelstva kraje nebo na návrh přípravného výboru (viz. kapitola Návrh místního referenda), o kterém následně jedná krajské zastupitelstvo.⁴² Zákon o krajském referendu mimo jiné stanovuje náležitosti návrhu, který podává přípravný výbor a určuje podmínky pro vyhlášení krajského referenda na návrh přípravného výboru nebo z rozhodnutí zastupitelstva kraje. Dále

⁴⁰ Zákon č. 118/2010 Sb., Zákon o krajském referendu a o změně některých zákonů.

⁴¹ Zákon č. 130/2000 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů.

⁴² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Krajské referendum*, dostupný na WWW: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

tento zákon popisuje podmínky pro společné konání referenda, ustanovuje komise (okresková, místní a krajská komise), upřesňuje způsob a realizaci hlasování (hlasovací okrsky, kampaň pro krajské referendum, hlasovací lístky, hlasovací místnost). V hlavě páté popisovaného zákona je následně stanoven způsob sčítání hlasů a vyhlášení výsledků voleb.⁴³

2. Místní referendum

Místní referendum, nebo-li místní lidové hlasování, je upraveno zákonem č. 22/2004 Sb., o místním referendu, který vstoupil v platnost 23. ledna 2004 a stal se účinným 1. února 2004. Tento zákon byl novelizován zákonem č. 38/2019 Sb., zákon, kterým se mění volební zákony, zákon o místním referendu, zákon o krajském referendu a soudní řád správní. Novela vstoupila v platnost 15. února 2019 a účinnou se stala 2. března 2019.⁴⁴

Místní referendum pomáhá občanům dané obce, městské části, městského obvodu statutárního města, městské části hlavního města Prahy, hlavního města Prahy nebo statutárního města vyjádřit svůj názor přímou formou. Občanem obce se rozumí osoba, která je státním občanem České republiky, dosáhla věku alespoň osmnácti let a má trvalé bydliště v dané obci, nebo osoba, která je státním občanem jiného státu, dosáhla věku alespoň osmnácti let, má přechodné nebo trvalé bydliště v dané obci a již je právo volit přiznáno mezinárodní úmluvou.⁴⁵ Překážkou k výkonu hlasovacího práva je omezení osobní svobody, omezení svéprávnosti či výkon vojenské činné služby.⁴⁶ Místní referendum je realizováno tajným hlasováním, které musí dodržovat demokratické normy jako jsou všeobecnost a rovnost. Všeobecné volební právo spočívá v zákazu jakékoliv diskriminace. Rovnost volebního práva spočívá ve stejné váze každého hlasu, čili zákazu privilegovaní jednotlivce či skupin. Pokud je hlasování v

⁴³ Zákon č. 118/2010 Sb., Zákon o krajském referendu a o změně některých zákonů.

⁴⁴ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

⁴⁵ Zákon č. 491/2001 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů,

⁴⁵ PRŮCHA, Petr. *Místní správa*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 57.

⁴⁶ HORZINKOVÁ, Eva, NOVOTNÝ Vladimír. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 117–118.

místním referendu vyhlášeno na dobu, kdy se nekonají jiné volby, trvá místní referendum jeden den. V případě, že se místní referendum koná současně s kterýmikoli volbami (volby do zastupitelstev obcí nebo krajů, Poslanecké sněmovny, Senátu, Evropského parlamentu nebo volbou prezidenta ČR), je doba hlasování prodloužena na dva dny.

Místní referendum může zasahovat pouze do samostatné působnosti dané obce či statutárního města. Je nepřijatelné, aby se konalo ohledně rozpočtu obce (nebo statutárního města) a místních poplatcích. Dále se nesmí hlasovat o zřízení, zrušení nebo vnitřním uspořádání orgánu obce (popřípadě statutárního města). Místní referendum je nepřijatelné i v případě volby starosty, primátora, místostarosty, náměstka primátora, členů rady a členů zastupitelstva. Nepřijatelná je v místním referendu otázka, která je v rozporu s právními předpisy, upravuje veřejnoprávní smlouvy ve věcech přenesené působnosti, usiluje o změnu obecně závazné vyhlášky nebo otázka, o které se v místním referendu hlasovalo a od původního rozhodnutí neuplynula doba dvaceti čtyř měsíců.

2.1 Návrh místního referenda

Místní referendum se koná na základě usnesení zastupitelstva obce či statutárního města nebo je přípravným výborem podán návrh k jeho vyhlášení, ovšem i v tomto případě rozhoduje zastupitelstvo o jeho vyhlášení. Zmiňovaný návrh musí být podpořen podpisy občanů dané obce či statutárního města. Počet podpisů se různí v závislosti na počtu obyvatel obce. Pokud má obec do 3 000 obyvatel, je zapotřebí 30% podpisů oprávněných osob, u obce do 20 000 obyvatel je nastavena hranice podpisů alespoň 20% oprávněných osob, 10% podpisů oprávněných osob je zapotřebí u obce do 200 000 obyvatel a u obce nad 200 000 obyvatel musí být návrh podpořen podpisy 6% oprávněných osob. Na otázku položenou v místním referendu se musí dát jednoznačně odpovědět slovem „ANO“ či „NE“.⁴⁷

⁴⁷ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

Přípravný výbor je orgán, který navrhuje formu místního referenda a může podat návrh na vyhlášení nebo zneplatnění hlasování v místním referendu. Tento výbor musí být složen vždy nejméně ze tří oprávněných osob.

V návrhu musí být obsaženo označení konkrétního území, otázka, o které se bude v referendu hlasovat, odůvodnění návrhu, očekávané náklady a způsob úhrady spojený s realizací projektu. Dále musí být v návrhu uvedena jména, příjmení, data narození, trvalá bydliště a podpisy všech členů výboru a také zde musí být uveden jeho zmocněnec. Dalším důležitým dokumentem je podpisová listina. Na každém podpisovém archu musí být uvedeno označení konkrétního území, otázka, o které se má nechat v referendu hlasovat, jména, příjmení, a adresy všech členů přípravného výboru. V neposlední řadě zde musí být uvedeno upozornění, že pokud se na tuto listinu podepíše osoba, která není oprávněna v tomto referendu hlasovat, dopustí se přestupku a může být sankcionována až ve výši 3 000 Kč. To samé platí i pro osobu, která na listinu uvede nepravdivé údaje. Oprávněná osoba, která podporuje vyhlášení místního referenda může do podpisového archu uvést celé jméno, adresu, datum narození a svůj podpis.⁴⁸

Návrh je společně s podpisovou listinou předkládán k přezkoumání obecnímu úřadu (či magistrátu statutárního města/hlavního města Prahy). Rada příslušné obce prověří předkládaný návrh a jsou-li všechny formální náležitosti splněny, je návrh na konání místního referenda předložen zastupitelstvu obce.⁴⁹ Lhůta pro posouzení návrhu je stanovena na patnáct dní a po jejím uplynutí musí být o jejím stavu zmocněnec přípravného výboru informován. Pokud má návrh přípravného výboru nebo podpisová listina nedostatky, je zmocněnec vyzván k její opravě. Pokud je návrh bez vady nebo se k němu úřad nevyjádří do třiceti dnů, je návrh předložen radě obce, která ho podstoupí zastupitelstvu obce.⁵⁰

⁴⁸ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

⁴⁹ KLÍMA, Karel. *Veřejná správa a lidská práva*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2015, s. 193.

⁵⁰ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

2.2 Vyhlášení místního referenda

Vyhlášení místního referenda může být provedeno dvěma způsoby, rozhodnutím zastupitelstva obce či statutárního města nebo na návrh přípravného výboru.

Prvním způsobem vyhlášení místního referenda je vydání rozhodnutí ke konání místního referenda zastupitelstvem obce či statutárního města. K tomuto rozhodnutí je zapotřebí prostá většina hlasů všech zastupitelů. Vyhlášení místního referenda je realizováno vyvěšením usnesení zastupitelstva na úřední desku obecního úřadu nebo úřední desku magistrátu statutárního města a zároveň na úřední desky městských částí či obvodů. Toto usnesení zde musí být vyvěšeno minimálně po dobu 15 dní.

Druhý způsob vyhlášení místního referenda je na návrh přípravného výboru. O tomto návrhu jedná zastupitelstvo a rozhoduje, zda místní referendum vyhlásí či nikoliv. Pokud zastupitelstvo rozhodne, že místní referendum vyhlásí, stanoví konkrétní den jeho konání. Zastupitelstvo své stanovisko sdělí zmocněnci přípravného výboru a vyvěsí ho na úřední desku. Může nastat i situace, kdy zastupitelstvo projedná návrh přípravného výboru a rozhodne se danou otázku vyřešit bez konání místního referenda.

2.3 Konání místního referenda

Místní referendum se musí konat do devadesáti dnů od jeho vyhlášení. Ovšem pokud je přímo v návrhu uvedena pozdější doba, koná se referendum déle. V případě, že je místní referendum vyhlášeno na základě rozhodnutí zastupitelstva obce či statutárního města, musí se konat ve stejném volebním období daného zastupitelstva. V jednom referendu je možné hlasovat o více otázkách.

2.4 Komise pro hlasování

Komise se zřizují poté, co je vyhlášeno místní referendum. Okrskové a místní komise jsou komise zřizované pro konání místního referenda obce. Pro konání místního referenda statutárního města jsou zřizované komise okrskové, místní a městské.⁵¹

⁵¹ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

2.4.1 Struktura komisí

Každá z třech typů komisí, tedy okrsková, místní a městská komise, musí být složena z minimálně čtyř členů. Členem každé komise může být pouze osoba, která má hlasovací právo v místním referendu. Minimální počet členů okrskové a místní komise je stanoven starostou, který přihlédne k počtu oprávněných voličů v daném okrsku, a své stanovisko zveřejní pětadvacet dnů před hlasováním. Obdobně je tomu i v případě statutárního města, kde minimální počet členů městské komise stanoví primátor, a to s přihlédnutím na počet oprávněných osob. Také primátor zveřejní své stanovisko pětadvacet dnů před hlasováním a ani v tomto případě nemůže být počet členů výboru stanoven na méně než čtyři členy. O stanovení počtu členů vyrozumí starosta nebo primátor přípravný výbor, který nejpozději patnáct dní před uskutečněním hlasování deleguje stanovené členy. Patnáct dní před uskutečněním hlasování musí být starostou obce nebo primátorem jmenován zapisovatel příslušné komise. Delegování členů komisí je stvrzeno seznamem, který musí být předán starostovi obce či primátorovi a který obsahuje jméno, příjmení, datum narození a adresu každého člena komise a také jméno, příjmení a podpis zmocněnce všech členů komise.⁵²

Členem okrskové, místní či městské komise se zájemce stává po úspěšném složení slibu, který následně stvrdí svým podpisem. Členové komise mají nárok na pracovní volno bez nároku na mzdu ovšem s nárokem na zvláštní odměnu, která musí být vyplacena do třiceti dnů po ukončení činnosti komise. Výše zvláštní odměny je jedna pětina minimální mzdy pro předsedu komise a výše zvláštní odměny pro člena komise odpovídá jedné sedmině minimální mzdy. Přesná výše odměny musí být zveřejněna zastupitelstvem na úřední desce nejpozději pětadvacet dnů před hlasováním v místním referendu. Členství v komisi zanikne dnem, kdy komise ukončila svou činnost (po uplynutí patnácti dní po vyhlášení výsledků místního referenda), prohlášením o zřeknutí se členství, odvoláním, nevykonáním funkce, která byla členovi udělena, nepřítomností bez souhlasu komise v délce minimálně tří hodin, nebo úmrtím. V případě, že je delegovaných členů méně než bylo určeno starostou obce či primátorem, dochází k delegování nového člena.

⁵² Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

Zapisovatel disponuje pouze poradním hlasem a jeho funkcí je pořizování zápisů týkající se jednání dané komise. Na prvním zasedání komise probíhá losování, které je řízeno zapisovatelem a kterým se následně určí funkce jednotlivých členů. Výsledkem losování je určení předsedy a místopředsedy komise. Předseda komise řídí jednání komise a místopředseda komise zastupuje předsedu v době, kdy není přítomen. Usnášeníschopnost komise je podmíněna nadpoloviční většinou všech členů s hlasovacím právem. Pro přijetí usnesení je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů. Informace o výsledcích hlasování nesmějí být zveřejňovány členy komise dříve než je o nich zhotoven záznam s připojenými podpisy všech přítomných členů komise.

2.4.2 Okrsková komise

Tento typ komise zasedá poprvé nejpozději pět dní před zahájením hlasování a toto zasedání svolává starosta obce. Okrsková komise má za úkol zajistit průběh hlasování v daném okrsku, dozoruje správnému odevzdávání hlasovacích lístků, po skončení hlasování sčítá odevzdané hlasy a objeví-li se mezi odevzdanými hlasy hlas sporný, rozhoduje o jeho platnosti. Dalšími úkoly komise jsou sepsání zápisu o průběhu a výsledku hlasování, předání zmíněného zápisu místní komisi a odevzdání hlasovací dokumentace do úschovy obecnímu úřadu příslušné obce.⁵³

2.4.3 Místní komise

Tato komise plní, v případě, že je v obci zřízen jediný hlasovací okrsek, stejné úkoly jako komise okrsková. První zasedání této komise musí proběhnout nejpozději deset dnů před zahájením hlasování a toto zasedání svolává taktéž starosta obce. Pokud je v obci zřízeno více hlasovacích okrsků, zajišťuje místní komise organizaci činnosti okrskových komisí, má za úkol dohled nad dodržováním veškerých právních předpisů o místním referendu, zajišťuje sčítání hlasů a zjišťování výsledků na základě zápisů o průběhu a výsledku hlasování, které musí být poskytnuty místní komisi každou okrskovou komisí. Dále tato komise rozhoduje o stížnostech, které byly podány na postup okrskových komisí, zveřejňuje výsledky uskutečněného místního referenda,

⁵³ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

jedná-li se o statutární město, patří mezi úkoly místní komise také předání výsledků hlasování městské komisi. Posledním úkolem této komise je předání hlasovací dokumentace o uskutečněném místním referendu obecnímu úřadu příslušné obce.

2.4.4 Městská komise

Tento typ komise je zřízen ve statutárních městech. Městská komise zasedá poprvé nejpozději deset dnů před zahájením hlasování a toto zasedání svolává primátor. Hlavními úkoly jsou organizace činnosti místních komisí statutárního města, dohled nad dodržováním veškerých právních předpisů o místním referendu, sčítání hlasů a zjišťování výsledků na základě zápisů o výsledcích hlasování poskytnutých každou místní komisí, rozhodování o stížnostech, které byly podány na postup místních komisí a zveřejňování výsledků místního referenda uskutečněného ve statutárním městě. Posledním úkolem této komise je předání hlasovací dokumentace o uskutečněném místním referendu magistrátu příslušného statutárního města.⁵⁴

2.5 Souběh místního referenda s volbami či krajským referendem

Zákon umožňuje souběh místního referenda s krajským referendem nebo s volbami do zastupitelstev obcí nebo krajů, Poslanecké sněmovny, Senátu, Evropského parlamentu nebo prezidenta ČR. V tomto případě plní okrsková volební komise zřízená za účelem voleb (nebo krajského referenda) úkoly okrskové komise zřízené pro místní referendum. Při současném hlasování v místním referendu a volbách (či krajském referendu) jsou společné hlasovací a volební schránky. Přenosné hlasovací a volební schránky a volební místnosti jsou taktéž společné.⁵⁵

2.6 Hlasování

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí v §26 vymezuje volební okrsky, ve kterých probíhá hlasování v místním referendu.⁵⁶ Okrsková komise obdrží od obecního úřadu před zahájením hlasování seznam oprávněných voličů. Na základě

⁵⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Místní referendum*, dostupný na WWW: <https://www.mver.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

⁵⁵ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

⁵⁶ § 26 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

žádosti oprávněné osoby, která se nemůže zúčastnit hlasování v konkrétním hlasovacím okrsku, může být vydán hlasovací průkaz pro hlasování v místním referendu. Ten si oprávněná osoba nechá zaslat na svou adresu nebo si jej ona či osoba disponující plnou mocí k převzetí hlasovacího průkazu vyzvedne na obecním úřadě. Starosta obce musí nejpozději patnáct dní před konáním místního referenda oznámit dobu a místo konání a také otázku/otázky, které budou v místním referendu položeny. Vyskytuje-li se podle posledního sčítání lidu v dané obci národnostní menšina ke které se hlásilo minimálně 10% obyvatel obce, musí být v dané obci zřízen výbor pro národnostní menšiny. Oznámení bude v tomto případě nutné přeložit do jazyka příslušné národnostní menšiny. Kampaň pro místní referendum je povolena do posledního dne před hlasováním, v den hlasování je kampaň zakázána v objektu s hlasovací místností.

Hlasovací lístky musí obsahovat nápis "místní referendum", název obce nebo statutárního města, ve kterém se místní referendum koná, den konání a otázku/otázky položené k rozhodnutí. Hlasovací lístek je dále rozdělen na poloviny, v levé polovině se nachází okénko a u něho slovo "ANO" a v pravé polovině se nachází okénko se slovem "NE". Hlasovací lístky musí být shodné a musí obsahovat otisk razítka obce či statutárního města.

V hlasovací místnosti musí být zajištěn dostatečný počet hlasovacích lístků, obálek s otiskem razítka obce či statutárního města, psacích potřeb, seznamem oprávněných osob a musí se zde nacházet hlasovací schránka, přenosná hlasovací schránka a text zákona č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu. Hlasovací místnost musí být uzpůsobena k zajištění tajného hlasování, proto jsou v těchto místnostech určeny zvláštní oddělené prostory.⁵⁷

2.6.1 Průběh hlasování

Před zahájením hlasování v místním referendu musí předseda volební komise zkontrolovat hlasovací místnost, zda odpovídá zákonem daným požadavkům, a v případě, že neobjeví žádné nedostatky, zahájí hlasování. Hlasování v zastoupení je nepřípustné. Oprávněná osoba se prokazuje průkazem totožnosti (občanský průkaz, cestovní pas, diplomatický pas nebo služební pas České republiky), jedná-li se o

⁵⁷ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

cizince, který má právo volit v místním referendu, prokazuje se průkazem o povolení k pobytu, cestovním pasem či diplomatickým pasem. Po prokázání totožnosti je oprávněné osobě vydán hlasovací lístek a úřední obálka. Má-li oprávněná osoba hlasovací průkaz, předloží jej s dokladem totožnosti okrskové komisi. Ta tento průkaz přiloží k seznamu oprávněných voličů do kterého doplní zjištěné údaje. Poté okrsková komise vydá oprávněné osobě hlasovací lístek a úřední obálku. Oprávněná osoba smí hlasovací lístek upravovat pouze sama, nikdo jiný v prostoru určenému k úpravě hlasovacích lístků s oprávněnou osobou být nemůže. Pokud se oprávněná osoba k hlasování nemůže ze závažných důvodů dostavit, jsou vysláni 2 členové komise s přenosnou hlasovací schránkou, kteří se v rámci územního obvodu hlasovacího okrsku dostaví k oprávněné osobě, a tím jí umožní hlasovat.

Poté co oprávněná osoba obdrží hlasovací lístek a úřední obálku, vstoupí do prostoru, který je určen k úpravě hlasovacího lístku a zaškrtně svou odpověď (“ANO” či “NE”) do příslušného rámečku. Křížkem označený hlasovací lístek vloží do úřední obálky a tu následně vhodí do hlasovací schránky, která se nachází před okrskovou komisí. Oprávněnou osobou upravený hlasovací lístek v úřední obálce může do hlasovací schránky vhodit jiná osoba, není-li tomu oprávněná osoba schopna. Osoba, která takto činí nesmí být členem komise.⁵⁸

Je-li z nějakého důvodu znemožněno zahájení hlasování, jeho pokračování či ukončení, může okrsková komise hlasování odložit, přerušit či prodloužit o hodinu. O tomto opatření však musí okrsková komise vyrozumět oprávněné osoby a místní komisi. Pokud je hlasování pozastaveno, je nutné aby okrsková komise v čele s předsedou zapečetila hlasovací schránku a při opětovném zahájení je zase odpečetila. Tato skutečnost musí být uvedena v zápise o průběhu a výsledku hlasování v místním referendu. Po uplynutí doby určené k hlasování v místním referendu je hlasování ukončeno a dojde k uzavření hlasovací místnosti.

⁵⁸ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

2.7 Zjišťování výsledků místního referenda

Po ukončení hlasování v místním referendu probíhá sčítání hlasů okrskovou komisí, která nejprve zkoumá zda je počet zúčastněných oprávněných osob shodný s počtem vhozených úředních obálek, poté se z vhozených obálek vybírají hlasy neplatné. Neplatný hlas je takový, na kterém jsou označeny obě odpovědi nebo pokud se v úřední obálce nalézá více hlasovacích lístků či je hlasovací lístek označen jiným než stanoveným způsobem. Platnost ostatních hlasovacích lístků je potvrzena okrskovou komisí a následně dochází ke sčítání odpovědí “ANO”, odpovědi “NE” a prázdných hlasovacích lístků. Po sečtení všech hlasů se výsledek zaznamená do zápisu o průběhu a výsledku hlasování. Všechny sečtené hlasy zapečetí předseda, který zodpovídá za správnost sčítání obálek a hlasů.

2.8 Zápis o průběhu a výsledku hlasování

Zápis o průběhu a výsledku hlasování je dokument vydávaný komisemi. Tento dokument je v případě místního referenda v obci vydáván okrskovou a místní komisí. Jedná-li se o místní referendum ve statutárním městě, je navíc zřízena městská komise, která sepisuje zápis o výsledku hlasování.⁵⁹

2.8.1 Zápis okrskové komise o průběhu a výsledku hlasování

Tento zápis je vyhotoven ve dvou stejnopisech a podepsán členy okrskové komise. V tomto zápise je uvedena doba zahájení a ukončení hlasování, případně odložení, přerušování či prodloužení hlasování s popsáním důvodů, počet všech zúčastněných oprávněných osob zapsaných v seznamu oprávněných osob, počet odevzdaných úředních obálek, počet všech platných hlasů, výsledek hlasování a počet hlasů s neoznačenou odpovědí. Dále v tomto zápise musí být stručně popsány oznámení a stížnosti podané na okrskovou komisi v průběhu hlasování, jejich zdůvodnění a v případě, že se některý z členů určitou dobu neúčastnil jednání okrskové komise, tak i důvod a doba neúčasti. Jedno vyhotovení tohoto zápisu podstoupí předseda místní komisi, která vydá pokyn k ukončení zasedání okrskové komise.

⁵⁹ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

2.8.2 Zápis místní komise o výsledku hlasování

Místní komise po obdržení zápisu okrskové komise o průběhu a výsledku hlasování zjistí celkový výsledek místního referenda v obci a vyhotoví o tom zápis ve dvou stejnopisech s podpisy členů místní komise. V tomto zápise je uveden počet hlasovacích okrsků a počet okrskových komisí, počet všech zúčastněných oprávněných osob a počet všech odevzdaných úředních obálek. Dále v tomto zápise musí být uveden počet platných hlasů, výsledek hlasování, počet hlasů s neoznačenou odpovědí, oznámení a stížnosti podané na místní komisi, jejich zdůvodnění a v případě, že se některý z členů po určitou dobu neúčastnil jednání místní komise, tak i důvod a doba neúčasti. Pokud se místní referendum koná ve statutárním městě, podstoupí předseda místní komise jedno vyhotovení tohoto zápisu komisi městské.

2.8.3 Zápis městské komise o výsledku hlasování

Městská komise po obdržení zápisu od místní komise o výsledku hlasování zjistí celkový výsledek místního referenda ve statutárním městě. O tomto výsledku vyhotoví zápis, který musí být ve dvou stejnopisech s podpisy členů městské komise. V tomto zápise musí být uvedeny stejné náležitosti jako u zápisu výše zmiňované místní komise s tím rozdílem, že se informace uvedené v tomto zápise týkají statutárního města, nikoli obce.⁶⁰

2.9 Vyhlášení výsledků hlasování v místním referendu

Výsledky místního referenda v obci vyhlásí místní komise co nejdříve po dokončení zápisu o výsledku hlasování. Vyhlášení hlasování se realizuje zveřejněním výsledků na úřední desce příslušného obecního úřadu. Městská komise má za úkol vyhlášení výsledku místního referenda ve statutárním městě. Vyhlášení hlasování je realizováno zveřejněním výsledků na úřední desce příslušného magistrátu statutárního města a to co nejdříve po dokončení zápisu o výsledku hlasování. Výsledky hlasování zůstávají na úředních deskách po dobu patnácti dnů. Výsledek místního referenda oznamuje starosta obce, primátor statutárního města nebo primátor hlavního města Prahy Ministerstvu vnitra a starosta městské části hlavního města Prahy oznamuje

⁶⁰ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

výsledek Magistrátu hlavního města Prahy. Tyto údaje musí být předány vyššímu orgánu do pěti dnů od vyhlášení výsledků. Pokud je místní referendum v rozporu s právními předpisy, je tento fakt také oznamován vyššímu orgánu viz. výše. Tato informace musí být oznámena do třiceti dnů od vyhlášení výsledků místního referenda.

2.10 Platnost a závaznost

Aby bylo místní referendum platné, je zapotřebí účast minimálně 35% oprávněných osob. Zároveň platí, že výsledek místního referenda je závazný v případě, že se na něm shodla nadpoloviční většina zúčastněných oprávněných osob, která představuje minimálně 25% oprávněných osob⁶¹. Pokud by nastala situace, že by se místního referenda účastnilo méně než 35% oprávněných voličů, jednalo by se o referendum neplatné.⁶²

2.11 Náklady

Náklady místního referenda v obci spojené s konáním samotného referenda a s vybavením místnosti pro hlasování hradí obec a náklady místního referenda ve statutárním městě hradí statutární město ze svého rozpočtu. Jedná-li se o místní referendum konané na návrh přípravného výboru, přibudou k výše uvedeným nákladům další výdaje spojené s činností tohoto výboru. Konkrétně se jedná o výdaje spojené s náklady na kampaň a se získáním podpisů potřebných na podporu vyhlášení místního referenda.

2.12 Soudní přezkum

Přípravný výbor se může domáhat soudního přezkumu v případě, že nesouhlasí s výzvou o odstranění vad v návrhu nebo že bylo zastupitelstvem rozhodnuto o nevyhlášení místního referenda. Návrh na soudní přezkum musí být podán nejdéle deset dnů od doručení výzvy k odstranění vad nebo nejdéle do dvaceti dnů od jednání příslušného zastupitelstva, které rozhodlo, že místní referendum nebude vyhlášeno. Rozhodnutí soudu nahrazuje předešlé rozhodnutí zastupitelstva.

⁶¹ LEJTNAROVÁ, Petra. *Referendum o zimáku neplatí. Nepřišlo dost lidí*, dostupný na WWW: https://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/referendum-o-zimaku-neni-zavazne-neprišlo-dost-lidi-20170916.html

⁶² Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

V případě, že má přípravný výbor nebo oprávněná osoba podezření, že došlo k porušení zákona, které ovlivnilo výsledek hlasování nebo že otázka položená v místním referendu nepatřila do samostatné působnosti obce či statutárního města, podá návrh na vyslovení neplatnosti hlasování nebo na vyslovení neplatnosti rozhodnutí. Tento návrh musí být podán nejdéle do deseti dnů od vyhlášení výsledků místního referenda.⁶³

2.12.1 Výběr soudní judikatury ve věci místního referenda

9. února 2005 se Ústavní soud zabýval tzv. „cyklením“ referend, tedy konáním referenda o konání referenda. Přípravný výbor ve Vysokém Mýtě podal návrh na konání referenda o konání referenda o zachování místní nemocnice. Tento návrh byl zamítnut Krajským soudem v Hradci Králové 10. května 2004. Spisová značka tohoto rozhodnutí je 30 Ca 18/2004., z důvodu, že není přípustné vyhlašovat referendum o referendu. Tímto návrhem se dále zabýval Ústavní soud, který předešlé zamítnutí potvrdil.⁶⁴ Dále se Ústavní soud usnesl, že ústavní stížnost může být podána pouze fyzickou nebo právnickou osobou, je-li pravomocným rozhodnutím porušeno její základní právo nebo svoboda, kterou zaručuje ústavní pořádek České republiky. Z výše uvedeného vyplývá, že ústavní stížnost nemůže být podána přípravným výborem, ale jeho zmocněncem a to pouze v případě, že nevyhlášení místního referenda znamenalo zásah do ústavním pořádkem zaručených práv a svobod. Spisová značka nálezu Ústavního soudu je IV. ÚS 233/04, *Sbírka nálezů a usnesení*, sv. 36, str. 319 a násl. Sb. ÚS č. 27/2005.⁶⁵

24. listopadu 2005 se Krajský soud v Ostravě usnesl o tom, že návrh místního referenda je nepřijatelný v případě, že se neshodují jména, příjmení a adresy členů přípravného výboru se jmény, příjmeními a adresami v podpisové listině přípravného výboru. Podpisová listina přípravného výboru je totiž součástí návrhu a proto s ním

⁶³ Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů.

⁶⁴ PODHRÁZKÝ, Milan. *Přehled judikatury ve věcech voleb, referend a politických stran*. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 255 - 257

⁶⁵ PODHRÁZKÝ, Milan. *Přehled judikatury ve věcech voleb, referend a politických stran*. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 261

musí být v souladu. Spisová značka tohoto usnesení je 22 Ca 347/2005 č. 814/2006 Sb. NSS.⁶⁶

Krajský soud v Plzni se dne 10. července 2006 zabýval výzvou k odstranění nedostatků v návrhu na vyhlášení místního referenda, nepřipustnost konání místního referenda a vyhlášením místního referenda na území obce, jež není ani městskou částí ani městským obvodem. Zmiňovaný soud se usnesl na tom, že v prvním případě, výzva k odstranění nedostatků v návrhu na vyhlášení místního referenda, nebyla projevena vůle obecního úřadu zmiňovaný návrh přípravného výboru vrátit zpět k přepracování. Z tohoto důvodu je bezpředmětná i otázka týkající se desetidenní lhůty na podání návrhu u soudu, ve kterém by byla možnost uplatnit případné námitky. Z výše uvedených důvodů byl tedy návrh na určení zákonnosti návrhu na vyhlášení místního referenda odmítnut. Druhá část návrhu požadujícího vyhlášení místního referenda se zabývá výkladem §6 a §7 zákona č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů, ve kterých je uvedeno, o jakých věcech se v místním referendu dá hlasovat či nikoliv. Krajský soud v tomto případě dospěl k rozhodnutí, že není možné rozhodovat jen podle §7 zmiňovaného zákona, ve kterém je jmenovitě vypsáno, v jakých věcech je konání místního referenda nepřipustné, ale je nutné zabývat se i §6 zmíněného zákona, který pojednává v situacích, kdy je konání místního referenda přípustné. O poslední části návrhu požadujícího vyhlášení místního referenda se krajský soud usnesl tak, že i v případě, že je návrh formálně správný, není možné přehlédnout nedostatek, že obec Jindřichovice není územně členěna. Z tohoto důvodu tedy není možné místní referendum vyhlásit a návrh požadujícího vyhlášení místního referenda byl tedy zamítnut. Spisová značka tohoto usnesení je 30 Ca 59/2006 č. 964/2006 Sb. NSS.⁶⁷

Ústavní soud se 13. března 2007 zabýval účelem místního referenda a konáním místního referenda v souvislosti s územním plánováním. Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 101/05 je účelem konání místního referenda přímá správa veřejných věcí

⁶⁶ PODHRÁZKÝ, Milan. *Přehled judikatury ve věcech voleb, referend a politických stran*. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 252

⁶⁷ PODHRÁZKÝ, Milan. *Přehled judikatury ve věcech voleb, referend a politických stran*. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 253 - 255

spadajících do samostatné působnosti obce či statutárního města a konání místního referenda nebrání ani fakt, že by se o dané otázky mohlo jednat v budoucnosti v správním řízení, které by jednalo v přenesené působnosti. Dále je zmiňovaným nálezením potvrzeno, že se místní referendum může konat o územním plánu, je-li ve stádiu plánování.⁶⁸

3. Místní referenda v ČR (2006 - 2018)

V České republice bylo od 25. března 2006 do 11. prosince 2018 vypsáno celkem 282 místních referend, z nichž se jedno z důvodu nedodržení zákonem stanovené lhůty nerealizovalo (Zábřeh, Šumperk, Olomoucký kraj). Nejvíce referend se konalo ve Středočeském kraji (64), v kraji Jihomoravském (39), dále potom v Kraji Vysočina (23) a v kraji Plzeňském (22). V pomyslném středu, co se týče četnosti místních referend, se nacházejí Pardubický kraj (19), Moravskoslezský kraj (19), Olomoucký kraj (18), Ústecký kraj (16), Zlínský kraj (14), Královéhradecký kraj (12) a Jihočeský kraj (12). Naopak nejmenší počet místních referend se konal v Karlovarském kraji (9), v kraji Libereckém (8) a v Praze (7).⁶⁹

Místní referenda uskutečněná v tomto období se dále mohou rozdělit podle závaznosti, která je určena předem známým minimálním počtem hlasů. U 192 referend bylo dosaženo minimálního počtu hlasů pro jeho závaznost, naopak u 90 referend tomu tak nebylo. Výsledek jednoho referenda byl zrušen Krajským soudem v Brně. Konkrétně se jednalo o referendum pořádané 30. června 2012 v obci Chvalovice ležící v bývalém okrese Znojmo. Oprávněných voličů v tomto referendu bylo 393 a voleb se zúčastnilo 44,8% z nich. Závaznost referenda stanovená minimálním počtem hlasů byla stanovena na 99 hlasů. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Souhlasíte s tím, aby zastupitelstvo Obce Chvalovice neprodleně zakázalo a nepovolovalo v katastru obce výstavbu větrných elektráren a současně zrušilo, nebo vypovědělo doposud všechny uzavřené smlouvy s firmou Viventy česká s.r.o. , IČ: 26918013, se sídlem V Brně, Olomoucká 3419/7?“

⁶⁸ PODHRÁZKÝ, Milan. *Přehled judikatury ve věcech voleb, referend a politických stran*. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 258

⁶⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *MÍSTNÍ REFERENDA V ČESKÉ REPUBLICE 2006 – 2018*, dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/mistni-referenda-tabulka-hlaseni.aspx>

Výsledkem tohoto hlasování bylo 107 záporných hlasů, což představovalo 60,8% hlasů zúčastněných voličů⁷⁰, ovšem tento výsledek zrušil Krajský soud v Brně. Tímto referendem se dokonce 31. října 2012 zabýval Nejvyšší správní soud. Rozsudkem NSS s číslem jednacími Ars 4/2012 - 47 potvrdil zrušení tohoto referenda.⁷¹

Místních referend pořádaných v uvedeném období v České republice se mohlo zúčastnit 1 798 080 oprávněných voličů, respektive se jedná o počet oprávněných hlasů, protože se v jedné obci mohlo konat více referend. V uskutečněných referendech bylo odevzdáno 929 967 hlasů od oprávněných voličů, což představovalo průměrnou volební účast 51,72%. Do této statistiky není zahrnuto patnáct vypsáných referend z důvodu, že výsledky těchto místních referend dosud nebyly oznámeny a zpracovány Ministerstvem vnitra České republiky⁷²

3.1 Místní referenda v Jihočeském kraji

Jak již bylo výše uvedeno, v Jihočeském kraji se konalo v letech 2006 až 2018 dvanáct místních referend. První z nich se konalo 17. - 18. října 2008 ve městě Milevsko, bývalém okrese Písek. Oprávněných voličů v tomto referendu bylo 7 539 a voleb se zúčastnilo 49,7% z nich. Závaznost referenda stanovená minimálním počtem hlasů byla stanovena na 1885 hlasů. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Souhlasíte s vyhlášením záměru na prodej plochy autobusového nádraží v Milevsku k výstavbě obchodního centra?“ Toto referendum se stalo platným i závazným. Výsledkem tohoto hlasování bylo 2 495 záporných hlasů, což představovalo 66,6% hlasů zúčastněných voličů a zmíněná otázka tedy nebyla v místním referendu schválena.

Druhé referendum se konalo v obci Okrouhlá Radouň ležící v bývalém okrese Jindřichův Hradec. Zmiňované referendum se konalo 10. října 2009. Oprávněných voličů zde bylo 148, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl 37 a volební účast byla 59,5%. Otázky o kterých se v referendu hlasovalo zněly:

⁷⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *MÍSTNÍ REFERENDA V ČESKÉ REPUBLICE 2006 – 2017*, dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/47360-mistni-referenda-tabulka-hlaseni-5820352-pdf.aspx>

⁷¹ IUDICTUM 2019. *Ars 4/2012 - 47 - Místní referenda: jedna otázka o více věcech; přípustnost otázky*, dostupný na WWW: <https://iudictum.cz/234/ars-4-2012-47>

⁷² MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *MÍSTNÍ REFERENDA V ČESKÉ REPUBLICE 2006 – 2018*, dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/mistni-referenda-tabulka-hlaseni.aspx>

„1. Souhlasíte s tím, aby odpovědné obecní orgány obce Okrouhlá Radouň při výkonu samostatné působnosti obce využily všech zákonných prostředků k zabránění stavby úložiště vyhořelého jaderného paliva a vysoce radioaktivních odpadů?

2. Souhlasíte s tím, aby odpovědné obecní orgány při výkonu samostatné působnosti obce využily všech zákonných prostředků k zabránění stavby podzemního zásobníku plynů?“ Toto referendum se stalo platným a závazným. Výsledkem tohoto hlasování bylo v první otázce 82 kladných hlasů a v druhé otázce 80 kladných hlasů, což představovalo více než 90% kladných hlasů zúčastněných voličů v obou otázkách a zmíněné otázky tedy byly v místním referendu schváleny.

Třetí referendum se konalo ve městě Veselí nad Lužnicí ležící v bývalém okrese Tábor. Zmiňované referendum se konalo 7. listopadu 2009. Oprávněných voličů zde bylo 5 378, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl 1 345 a volební účast byla 33,3%. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Souhlasíte s vyhlášením záměru na prodej plochy u kulturního domu ve Veselí nad Lužnicí k výstavbě obchodního centra za účelem získání finančních prostředků na rekonstrukci kulturního domu?“ Výsledkem tohoto hlasování bylo 1 261 záporných hlasů, což představovalo 70,5% hlasů zúčastněných voličů, ovšem toto referendum se nestalo platným ani závazným z důvodu nenaplnění minimálního počtu hlasů.

Čtvrté referendum se konalo v obci Zábोří ležící v bývalém okrese České Budějovice. Zmiňované referendum se konalo 30. ledna 2010. Oprávněných voličů zde bylo 267, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl stanoven na 67 a volební účast byla 51,8%. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Souhlasíte s výstavbou fotovoltaické elektrárny v obci Zábоří?“ Toto referendum se stalo platným i závazným. Výsledkem tohoto hlasování bylo 78 záporných hlasů, což představovalo 50,3% hlasů zúčastněných voličů a zmíněná otázka tedy nebyla v místním referendu schválena.⁷³

Páté referendum bylo pořádáno v obci Myslkovice ležící v bývalém okrese Tábor. Zmiňované referendum se konalo 22. května 2010. Oprávněných voličů zde bylo

⁷³ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *MÍSTNÍ REFERENDA V ČESKÉ REPUBLICE 2006 – 2017*, dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/47360-mistni-referenda-tabulka-hlaseni-5820352-pdf.aspx>

314, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl stanoven na 79 a volební účast byla 61,8%. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Souhlasíte s výstavbou fotovoltaické elektrárny v Myslkovicích?“ Toto referendum se stalo platným i závazným. Výsledkem tohoto hlasování bylo 121 záporných hlasů, což představovalo 62,4% hlasů zúčastněných voličů a zmíněná otázka tedy nebyla v místním referendu schválena.

Šesté referendum se konalo v obci Dívčice ležící v bývalém okrese České Budějovice. Zmiňované referendum se konalo 12. a 13. října 2012. Oprávněných voličů zde bylo 451, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl stanoven na 113 a volební účast byla 63,9%. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Souhlasíte s vyškrtnutím silničního obchvatu a průmyslové zóny ze schváleného územního plánu Dívčice?“ Toto referendum se stalo platným i závazným. Výsledkem tohoto hlasování bylo 163 záporných hlasů, což představovalo 56,6% hlasů zúčastněných voličů a zmíněná otázka tedy nebyla v místním referendu schválena.

Sedmé referendum se konalo ve městě Písek ležící v bývalém stejnojmenném okrese. Zmiňované referendum se konalo 11. a 12. ledna 2013. Oprávněných voličů zde bylo 24 175, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl stanoven na 6 044 a volební účast byla 44,5%. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Jste pro přemístění plaveckého stadionu (akvaparku) v Písku ze stávající lokality pod historickými městskými hradbami na jiné místo a po dobu výstavby nového zachování provozu v plaveckém stadionu stávajícím?“ Toto referendum se stalo platným i závazným. Výsledkem tohoto hlasování bylo 9 471 kladných hlasů, což představovalo 88% hlasů zúčastněných voličů a zmíněná otázka tedy byla v místním referendu schválena.⁷⁴

Osmé referendum se konalo ve městě Zliv ležící v bývalém okrese České Budějovice. Zmiňované referendum se konalo 24. ledna 2014. Oprávněných voličů zde bylo 3 009, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl stanoven na 753 a volební účast byla 45,4%. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

⁷⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *MÍSTNÍ REFERENDA V ČESKÉ REPUBLICE 2006 – 2017*, dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/47360-mistni-referenda-tabulka-hlaseni-5820352-pdf.aspx>

„Souhlasíte, aby město Zliv v rámci samostatné působnosti obce realizovalo projekt "Sběrný dvůr Zliv" ve Zlivi, Dolní náměstí, p. č. 3416?“ Toto referendum se stalo platným i závazným a výsledkem tohoto hlasování bylo 1 153 záporných hlasů, což představovalo 84,5% hlasů zúčastněných voličů a zmíněná otázka tedy nebyla v místním referendu schválena.

Deváté referendum se konalo v obci Dvory nad Lužnicí ležící v bývalém okrese Jindřichův Hradec. Zmiňované referendum se konalo 22. března 2014. Oprávněných voličů zde bylo 270, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl stanoven na 68 a volební účast byla 73%. Otázky o kterých se v referendu hlasovalo zněly:

„1. Požadujete, aby orgány obce Dvory nad Lužnicí učinily v samostatné působnosti veškeré možné kroky k tomu, aby zabránily provozování loterií a jiných podobných her, zejména výherních hracích přístrojů, interaktivních videoloterijních terminálů a dalších přístrojů podobných výherním hracím přístrojům na území obce?

2. Požadujete, aby orgány obce Dvory nad Lužnicí učinily v samostatné působnosti veškeré možné kroky k tomu, aby zabránily nabízení, sjednávání, provozování a využívání sexuálních služeb na všech veřejných prostranstvích?“ Toto referendum se stalo platným i závazným a výsledkem tohoto hlasování bylo v první otázce 137 kladných hlasů, což představovalo 69,5% hlasů zúčastněných voličů a v druhé otázce 150 kladných hlasů, což představovalo 76,1% hlasů zúčastněných voličů a zmíněné otázky tedy byly v místním referendu schváleny.⁷⁵

Desáté referendum se konalo ve městě Vodňany ležící v bývalém okrese Strakonice. Zmiňované referendum se konalo 23. až 24. května 2014. Oprávněných voličů zde bylo 5 380, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl stanoven na 1 883 a volební účast byla 32,8%. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Souhlasíte s výstavbou dřevozpracujícího závodu v územním obvodu Vodňan, v lokalitě vzdálené 1,1 km východně od obchvatu města ve směru po silnici na Radomilice, kde dle údajů investora vznikne cca 500 pracovních míst?“ Výsledkem tohoto hlasování bylo 1 122 záporných hlasů, což představovalo 63,6% hlasů zúčastněných voličů, ovšem toto

⁷⁵ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *MÍSTNÍ REFERENDA V ČESKÉ REPUBLICE 2006 – 2017*, dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/47360-mistni-referenda-tabulka-hlaseni-5820352-pdf.aspx>

referendum se nestalo platným ani závazným z důvodu nenaplnění minimálního počtu hlasů.

Jedenácté referendum se konalo ve městě Třeboň ležící v bývalém okrese Jindřichův Hradec. Zmiňované referendum se konalo 16. září 2017. Oprávněných voličů zde bylo 6 904, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl stanoven na 1 726 a volební účast byla 28,5%. Otázka o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Souhlasíte s tím, aby město Třeboň v probíhajícím volebním období zastupitelstva města (2014 - 2018) zahájilo stavbu "Zimní stadion Třeboň", dle městem zveřejněného projektu, a to v lokalitě sportovního areálu Hliník v Třeboni?“ Výsledkem tohoto hlasování bylo 1 739 záporných hlasů, což představovalo 88,41% hlasů zúčastněných voličů, ovšem toto referendum se nestalo platným ani závazným protože nebyla splněna podmínka účasti 35% oprávněných voličů pro platnost místního referenda.

Dvanácté referendum se konalo v obci Temelín ležící v bývalém okrese České Budějovice. Zmiňované referendum se konalo 5. až 6. října 2018. Oprávněných voličů zde bylo 700, minimální počet hlasů pro závaznost referenda byl stanoven na 175 a volební účast byla 57%. Otázka, o které se v referendu hlasovalo zněla:

„Souhlasíte s výstavbou Víceúčelové sportovní haly (zimní stadion) v obci Temelín?“ Výsledkem tohoto hlasování bylo 233 kladných hlasů, což představovalo 58,4% hlasů zúčastněných voličů a toto referendum se stalo platným a závazným a zmíněná otázka tedy byla v místním referendu schválena.⁷⁶

3.1.1 Plánované místní referendum v Českých Budějovicích

24. a 25. května 2019 se v Českých Budějovicích bude společně s volbami do Evropského parlamentu konat místní referendum. Jedná se tak o první příležitost pro občany města rozhodnout o záležitostech města přímo. Referendum by se mělo týkat zbourání staré, kapacitou nevyhovující sportovní haly a následné výstavby haly nové. Toto referendum bylo navrženo především Pirátskou stranou a Občanskou demokratickou stranou. Nová sportovní hala by měla mít dvojnásobnou kapacitu a měla by pojmout přibližně 2,5 tisíce diváků. Jednalo by se o komplex dvou zcela oddělených

⁷⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *MÍSTNÍ REFERENDA V ČESKÉ REPUBLICCE 2006 – 2018*, dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/mistni-referenda-tabulka-hlaseni.aspx>

budov. Tím by se na své původní místo nevešel atletický koridor, který by měl být přesunut k Základní škole Oskara Nedbala. Očekávané náklady této stavby jsou vyčísleny na 650 - 700 milionů Kč a pokud by vše proběhlo bez zdržení, měla by být stavba zahájena v létě a dokončena na podzim roku 2020.⁷⁷ V současné době již bylo vyhlášeno výběrové řízení na stavební firmu, která by zde mohla stavbu postavit. Výsledek v místním referendu by ovšem mohl stavbu zastavit.⁷⁸

4. Místní a celostátní referenda ve vybraných zemích světa

Referendum je ve většině evropských zemí součástí právního státu. Země jako například Dánsko, Irsko a Rumunsko vyžadují referendum k jakékoliv změně ústavy. V Dánsku je například změna věkové hranice nutná k získání volebního práva podmíněna konáním referenda (a souhlasným výsledkem v něm). V Litvě je referendum vyžadováno ke změně ústavy, zejména článku 148, který pojednává o Litvě jako o nezávislé demokratické republice. V tomto případě je k závaznému přijetí potřeba souhlasu tří čtvrtin všech voličů. Jak již bylo výše zmíněno, z celkového počtu zemí Evropské Unie (28), je referendum upraveno v pětadvaceti zemích. U dvanácti z těchto pětadvaceti zemí je referendum o určitých věcech, zejména při změně ústavy, předeepsáno. S obligatorním (povinným) referendem se setkáme u devíti zemí a tato povinnost referenda se vztahuje především na zásadnější změny nebo na celkovou revizi (změnu) ústavy. Opakem obligatorního referenda je referendum fakultativní. Jedná se o druh referenda, které je častější a koná se pouze v případě, že je o jeho vyhlášení požádáno k tomu kvalifikovaným subjektem. Tento druh referenda je zakotven ve čtyřadvaceti zemích Evropské Unie, jedinou výjimkou ze všech států Evropské Unie, která referenda ve svých zákonech upravují, je Německo. Dalším druhem referenda je podle Šimíčka referendum zajišťující rigiditu.⁷⁹ Jedná se o druh referenda, které se přibližuje k obligatornímu referendu, ale stejně jako u fakultativního referenda o něj

⁷⁷ OTTA, Edwin. *Referendum k hale bude v Budějovicích v květnu*, dostupný na WWW: https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/referendum-k-hale-bude-v-budejovicich-v-kvetnu-20190212.html

⁷⁸ OTTA, Edwin. *Spory o halu nekončí*, dostupný na WWW: https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/spory-o-halu-nekonci-20190308.html

⁷⁹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2016, s. 41.

musí být požádáno kvalifikovaným navrhovatelem. Tento druh referenda můžeme podle Šimíčka dále rozdělit na další čtyři typy referend. Prvním a zároveň nejpočetnějším typem je referendum participační. Tento typ nalezneme v sedmnácti zemích Evropské Unie a vyznačuje se otevřeností (libovolná otázka) a iniciativou orgánu, který má projednávanou věc ve své pravomoci, zejména se tedy jedná o parlament (Španělsko) a v některých zemích (Portugalsko) i vládu. Participativní referendum se může dále členit na konzultativní (v 7 zemích) a závazná referenda (v 11 zemích). Druhým, ovšem méně častým, typem je blokační referendum. Tento typ nalezneme v sedmi státech Evropské Unie a vyznačuje se především tím, že se nejedná o referendum, jehož výsledek vede k určitému rozhodnutí, přijetí nebo zamítnutí daného návrhu, ale naopak má parlamentem již učiněné rozhodnutí schválit nebo zamítnout. Třetím typem je referendum iniciativní, které nalezneme v šesti zemích Evropské Unie. Jedná se o Bulharsko, Litvu, Lotyšsko, Maďarsko, Slovensko a Francii. Tento typ referenda se vyznačuje tím, že návrh o jeho hlasování může předložit parlamentní menšina nebo předem stanovený počet voličů. Francie vyžaduje kombinaci obou předešlých iniciátorů, tedy návrh pro konání referenda musí vyžadovat nejméně pětina poslanců a zároveň je nutné doložit petici s podpisy minimálně desetiny voličů. Tento typ referenda může být jak závazný, tak i poradní. Posledním typem referenda je racionalizační referendum, které nalezneme ve dvou zemích Evropské Unie a to ve Francii a v Chorvatsku. Tento typ referenda se vyznačuje tím, že jeho vyhlášení má v pravomoci orgán výkonné moci.⁸⁰

4.1 Francie

V období od roku 1789 do roku 1968 se ve Francii konalo velké množství referend. Od roku 1968 se zde konání referend vyskytuje ojediněle. Zajímavostí je, že ke svolání referenda nebyla a do dnešní doby není potřeba souhlasu parlamentu, ale postačí zde souhlas prezidenta. Z tohoto důvodu se v tomto kontextu může vyskytnout otázka, zda je tato možnost svolávání referenda demokratická a zda není tímto způsobem pouze upevňována politická moc prezidenta. Tímto způsobem bylo referendum svoláno velké množství a ve většině případů se v nich řešily otázky týkající se politiky státu. Od roku 1945 zde byla referenda použita k zjištění postojů obyvatel k budování

⁸⁰ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2016, s. 42 - 50.

Evropy (ES/EU) a dekolonizační krizi. Od roku 1958 se ve Francii konalo devět referend, která se týkala přijetí nové Ústavy, seburčení Alžírsko, Evianské dohody, přímé volby prezidenta, reformy regionálního uspořádání a Senátu, přijetí nových členů do Evropského společenství, Matignonské smlouvy o Nové Kaledonii, schválení Smlouvy o Evropské Unii a omezení volebního období prezidenta Francouzské republiky. Všechna výše uvedená referenda byla až na referendum o reformě regionálního uspořádání a Senátu kladně odsouhlasena a volební účast se v těchto referendech pohybovala od 30,19% do 82,63%.

Referendum ve Francii je zakotveno v článku 11 Ústavy a v článku 89 Ústavy. Referendum podle článku 11 Ústavy by mělo být vyhlášeno v případě změny běžných zákonů a referendum podle článku 89 Ústavy by mělo být využito v případě změny samotné Ústavy a k jeho vyhlášení je potřeba souhlasu obou komor parlamentu. V praxi je však využíván článek 11 Ústavy, a to i v případě změny Ústavy. Příkladem této situace je referendum o přímé volbě prezidenta konané 28. října 1962. Toto referendum vyvolávalo u některých právníků a opozičních politiků pochybnosti ohledně jeho ústavnosti. Tato nejistota byla zažehnána výkladem samotného článku 11 Ústavy s tím, že konání referenda podle tohoto článku je možné pokud se pomocí něho upravují funkce orgánů veřejné moci. Následující referenda byla také vyhlášena na základě výše zmiňovaného článku a to i přes další možné námitky. Článek 11 Ústavy se tak stal prostředkem i změny Ústavy. Výsledky referenda jsou vyhlášovány Ústavní radou, která zároveň i dohlíží na jeho průběh.⁸¹

4.2 Německo

Spolková republika Německo je složena z šestnácti spolkových zemí. Německá Ústava zahrnuje v článku 29 možnost celostátního referenda v případě změny hranic či změny územního uspořádání. Referendum je zde označeno obecnou formou tzv. "souhlas", ovšem konkrétní zákon tuto možnost dále nerozvádí. Regionální referenda jsou v jednotlivých zemích přípustná a smí se v nich hlasovat o místních tématech.⁸²

⁸¹ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 19 - 30.

⁸² SYLLOVÁ, Jindřiška. *Všeobecná referenda ve státech Evropské unie*, dostupný na WWW: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2_sqw?idd=97313

4.2.1 Bavorsko

Největší spolkovou zemí Německa je Bavorsko. Od roku 1995 je v této zemi umožněno místní referendum. V současné době je místní referendum upraveno v článku 18a v zákoně o obcích a v tomto referendu je umožněno rozhodovat o věcech náležících do pravomoci obce. Voličem v místním referendu je osoba, která má právo volit v místních volbách.

Místní referendum může být iniciováno peticí občanů obce a jeho vyhlášení spadá do pravomoci obecní rady. Zmiňovaná petice musí být podepsána třemi až deseti procenty oprávněných voličů dané obce v závislosti na velikosti obce. V Bavorsku proběhlo v období deseti let (od roku 1995 do roku 2005) 835 místních referend, z nichž většina byla vyhlášena z iniciativy občanů obce peticí. Polovina proběhlých referend se týkala územního plánování a dalšími nejčastějšími tématy, o kterých bylo v referendech hlasováno, byly doprava a zpracování odpadu.⁸³

4.3 Polsko

Referendum je v Polsku upraveno v článku 90, 125 a 235 Ústavy a dále také v zákonu o celostátním referendu. K jeho vyhlášení je potřeba návrhu poslanců, senátorů, prezidenta či skupiny občanů, kteří předloží petici s minimálně 500 000 podpisů oprávněných voličů. Celostátní referendum je v Polsku vyhlašováno v případě změny ústavy, schválení mezinárodní smlouvy o přenosu některých kompetencí orgánů státní moci na mezinárodní organizaci či orgán. V Polsku se konalo pět celostátních referend, Referendum o lustracích, o použití majetku státu, o přijetí ústavy, o vstupu do EU a o volebním systému.⁸⁴

Pro vyhlášení místního referenda v Polsku je nutná petice s podpisy od deseti procent oprávněných voličů dané obce. Závazným se referendum stane v případě, že se ho zúčastní minimálně třicet procent oprávněných voličů. Místní referendum je zde

⁸³ ŠPOK, Radomír; ŘIHÁČKOVÁ, Věra; WEISS, Tomáš; BARTOVIC, Vladimír; DROMARD, Jeanne. *Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie*, dostupný na WWW: <http://old.europeum.org/doc/publications/Referenda.pdf>, s. 43 - 50

⁸⁴ SYLLOVÁ, Jindřiška. *Všeobecná referenda ve státech Evropské unie*, dostupný na WWW: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2_sqw?idd=97313 s. 20 - 21

upraveno Novým zákonem o místním referendu z roku 2000 a zákonná úprava této problematiky je zde nejliberálnější v Evropě.⁸⁵

4.4 Rakousko

Rakouská republika je rozdělena do devíti spolkových zemí. Referendum v Rakousku je upraveno v článku 43, v článku 44 odstavce 3, v článku 45 a v článku 60 odstavce 6 Ústavy. Přímá demokracie zde podle Ústavy může mít formu lidového hlasování nebo formu dotázání lidu/lidové iniciativy a referendum musí být vyhlášeno ke změně ústavy. Hlasovacím právem v referendu disponuje občan, který má hlasovací právo ve volbách do Národní rady. Přímé ovlivňování věcí veřejných však pro Rakousko není časté.⁸⁶ V celostátním referendu se hlasovalo o atomové energii a vstupu do EU.⁸⁷

4.4.1 Horní Rakousko

Místní referendum se zde koná v rámci pravomoci dané obce a voličem je zde osoba, která je oprávněna hlasovat v místních volbách. V Horním Rakousku se rozlišuje referendum vyhlášené na základě petice, referendum vyhlášené z iniciativy obecní rady a dále referendum o změně obecních hranic a referendum o odvolání přímo zvoleného starosty. Zmiňovaná petice potřebná k vyhlášení místního referenda musí být podepsána pětadvaceti procenty oprávněných voličů dané obce. Místní referendum v Horním Rakousku není závazné, kladným výsledkem se rada musí dále zabývat na následujícím zasedání.⁸⁸

⁸⁵ SMITH, Michael L.. *Cesty k efektivní přímé demokracii: česká místní referenda v regionálním srovnání*, dostupný na WWW: http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2006/4/Polcas_2006_4_pp_399_422.pdf s. 402 - 403

⁸⁶ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 116 - 117.

⁸⁷ SYLLOVÁ, Jindřiška. *Všeobecná referenda ve státech Evropské unie*, dostupný na WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=97313> s. 22 -23

⁸⁸ ŠPOK, Radomír; ŘIHÁČKOVÁ, Věra; WEISS, Tomáš; BARTOVIC, Vladimír; DROMARD, Jeanne. *Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie*, dostupný na WWW: <http://old.europeum.org/doc/publications/Referenda.pdf>, s.73 - 75

4.5 Slovenská republika

Referendum je na Slovensku upraveno v člancích 93 až 100 druhého oddílu páté hlavy Ústavy slovenské republiky a zákonem č. 564/1992 Zb., Zákon o způsobu provedení referenda.⁸⁹ Celostátní referendum je zde vyhlášeno v případě změny ústavy, odvolání prezidenta nebo přijetí mezinárodních smluv, kterými se převádí pravomoc určitého orgánu na jiný (mezinárodní) orgán. V případě lidové iniciativy je zapotřebí minimálně 350 000 podpisů oprávněných voličů. Od roku 1994 do současnosti se na Slovensku konalo sedm celostátních referend a týkaly se mimo jiné předčasných voleb, vstupem do EU nebo privatizace odvětví energetiky a plynu.⁹⁰

Místní referendum je upraveno v článku 67 zákona č. 460/1992 Zb. - Ústava Slovenské republiky, v roce 2001 proběhla novelizace Ústavy ústavním zákonem č. 90/2001 Z.z., která zmínila nejen místní referendum, ale i referendum územně vyššího celku. Zákon Slovenské národní rady č. 369/1990 Zb., o obecním zřízení upravuje místní referendum v §2a, §3, §4, §11, §11a a §13. Místní referendum vyhlašuje zastupitelstvo obce a otázky v něm se mohou týkat například odvolání starosty obce, změny názvu obce, sloučení, rozdělení nebo zrušení obce. Petice potřebná k návrhu místního referenda vyhlášeného na základě iniciativy lidu musí být podepsána minimálně třiceti procenty oprávněných voličů a musí splňovat náležitosti uvedené v zákoně 85/1990 Zb.⁹¹

4.6 Spojené státy americké

Ve spojených státech amerických neexistuje národní referendum, respektive společné referendum pro všechny státy dohromady. Celostátní referendum, tedy referendum v rámci jednoho státu, týkající se změny ústavy je upraveno v zákoně téměř všech států (kromě jednoho). Tento typ referenda byl v minulosti konzultativní a postupem času získal rozhodovací charakter. Referenda probíhají nejčastěji společně s

⁸⁹ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 177 - 179

⁹⁰ SYLLOVÁ, Jindřiška. *Všeobecná referenda ve státech Evropské unie*, dostupný na WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=97313> s. 25

⁹¹ ŠPOK, Radomír; ŘIHÁČKOVÁ, Věra; WEISS, Tomáš; BARTOVIC, Vladimír; DROMARD, Jeanne. *Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie*, dostupný na WWW: <http://old.europeum.org/doc/publications/Referenda.pdf>, s.51 - 61

některými volbami a v minulosti se v referendu hlasovalo mimo jiné například o euthanasii nebo o použití marihuany pro nemocné k lékařským účelům. Místní referenda jsou v USA poměrně často využívaným institutem přímé demokracie a v minulosti se v nich hlasovalo například o délce volebního období starosty města Rockville, zvýšení místních daní nebo o veřejných investicích.⁹²

4.7 Švýcarsko

Švýcarsko je jednou ze zemí s největší tradicí referend a přímé demokracie obecně. Ve Švýcarsku se nachází přibližně 2 350 obcí a 26 kantonů (členských států). Konání místního a regionálního referenda je povoleno ve všech obcích i kantonech a jsou zde povolena mandatorní a fakultativní referenda i lidová iniciativa. Celostátní referenda jsou zde dělena na mandatorní, fakultativní a občany iniciovaná referenda. Vláda vydává doporučení k přijetí či zamítnutí referenda popřípadě lidové iniciativy. Aby se referendum stalo platným, je nutný nadpoloviční výsledek hlasování. Referenda zde jsou rozdělena na referenda, ve kterých volí pouze lid a na referenda, kde volí lid a kantony.

Lidová iniciativa je zakotvena v článcích 138 a 139 ústavy, ve kterých je mimo jiné uvedeno, že k částečné nebo kompletní změně ústavy je zapotřebí návrhu, který podpoří minimálně 100 000 oprávněných voličů. O této změně se následně jedná v lidovém hlasování. Lhůta na shromáždění 100 000 podpisů oprávněných voličů počíná běžet dnem, kdy je Federálním kancléřstvím publikován navržený text ve Sbírce zákonů. Tato lhůta trvá osmnáct měsíců. Dále následuje kontrola zmíněných podpisů oprávněných voličů místním státním úřadem. Po kontrole podpisů oprávněných voličů dochází k jednání parlamentu, ve kterém je posuzována právoplatnost iniciativy. Pokud parlament dospěje k názoru, že je iniciativa právoplatná a je nasbíráno 100 000 podpisů oprávněných voličů, musí být do devětatřiceti měsíců vyhlášeno referendum.

Mandatorní referendum je upraveno v článku 140 ústavy, ve kterém je uveden taxativní výčet situací, o kterých se může konat mandatorní referendum. Jedná se mimo jiné například o změnu federální ústavy, vstupu do nadnárodních společenství, daních a

⁹² BARTÁKOVÁ, Petra. *Referenda ve vybraných zemích*, dostupný na WWW: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2_sqw?idd=20542 s. 27 - 28

závazcích ke státním výdajům a přijetí mezinárodních smluv. Tento druh referenda je rozdělen na referenda, ve kterých volí pouze lid a referenda, ve kterých volí lid a kantony.

Fakultativní referendum je upraveno v článku 141 ústavy, ve kterém je uveden taxativní výčet situací, o kterých se může konat fakultativní referendum. Návrh na konání fakultativního rozhodnutí musí být podpořen podpisy 50 000 oprávněných voličů nebo osmi kantony. V tomto druhu referenda se jedná zejména o federálních zákonech a mezinárodních smlouvách, které souvisí například se vstupem do mezinárodní organizace.⁹³

4.8 Velká Británie

Institut celostátního referenda byl ve Velké Británii použit dvakrát. Referendum zde má pouze konzultativní charakter. První referendum se konalo na základě zákona vydaného v roce 1975 a proběhlo 5. června stejného roku. V tomto referendu se hlasovalo o setrvání Velké Británie v Evropském společenství. Další zákonná úprava byla uzákoněna v roce 2000. Tento zákon ustanovil komisi, která má z úkol kontrolu financování referenda, potvrzení výsledků hlasování a také má být konzultativním orgánem při tvorbě otázky do referenda. Druhé referendum se ve Velké Británii konalo 23. června 2016. V tomto hlasování bylo odsouhlaseno vystoupení z Evropské Unie.⁹⁴ Kromě dvou výše uvedených referend nemá Velká Británie v celostátních referendech žádnou tradici.⁹⁵

⁹³ BARTÁKOVÁ, Petra. *Referenda ve vybraných zemích*, dostupný na WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=20542> s. 24 - 26

⁹⁴ KUBÁTOVÁ, Eliška; BEDNÁROVÁ, Lucie; KALÁNEK, Filip. *EU a Velká Británie: Historie vztahů a cesta k referendu*, dostupný na WWW: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/linksdossier/eu-a-velka-britanie-historie-vztahu-a-cesta-k-referendu-000142/>

⁹⁵ FIALA, PITROVÁ, *Evropská referenda*, s. 31 - 33.

Závěr

Předkládaná bakalářská práce pojednává o místním referendu. Přesto, že na toto téma již bylo zpracováno velké množství bakalářských a diplomových prací, doufám, že se mi podařilo originálním způsobem zpracovat danou tematiku.

Tato práce, jak již bylo uvedeno, je rozdělena do čtyř základních kapitol. V první kapitole nalezneme stručné vymezení pojmů demokracie, zastupitelská demokracie, přímá demokracie a referendum. Tato kapitola je dále obohacena o celostátní referendum, které se v České republice konalo pouze jedenkrát. Jednalo se o Referendum o vstupu České republiky do Evropské Unie a z tohoto důvodu jsem tuto část práce doplnila o referenda všech patnácti zemí, ve kterých se toto referendum také konalo. Na konci této podkapitoly nalezneme tabulku, ve které jsou graficky znázorněny výsledky všech zmíněných referend. Tato kapitola je ukončena podkapitolou o krajském referendu.

Stěžejní část práce nalezneme ve druhé kapitole. Tato kapitola pojednává o zákonné úpravě místního referenda. Konkrétně se v této kapitole věnuji návrhu, vyhlášení a konání místního referenda., dále také komisím, které jsou ke konání místního referenda nutné, a jejich struktuře. Jedná se o okrskovou, místní a městskou komisi. Následně je v této kapitole zmíněn souběh místního referenda s volbami či krajským referendem a také je zde popsán průběh hlasování, zjišťování výsledků a vyhlášení výsledků hlasování. V neposlední řadě tato kapitola obsahuje informace ohledně platnosti a závaznosti, nákladů a soudního přezkumu místního referenda.

V další kapitole této bakalářské práce byla uvedena statistika místních referend konaných v České republice v období od roku 2006 do roku 2018. Tato statistika byla dále zaměřena na Jihočeský kraj, ve kterém se uskutečnilo dvanáct místních referend, a na město České Budějovice, ve kterém se místní referendum bude konat 24. a 25. května 2019. Plánované referendum se bude konat ohledně zbourání a znovupostavení sportovní haly jejíž cena by se měla vyšplhat k 700 milionů Kč. V současné době zde probíhá výběrové řízení na stavební společnost. Hlasování v tomto konkrétním místním referendu může kladně ovlivnit fakt, že by nová hala měla být velice moderní a její

kapacita by měla být dvojnásobně větší. Naopak by toto hlasování mohl záporně ovlivnit fakt, že plánovaná podoba nové sportovní haly nepočítá s atletickým koridorem, který by musel být přesunut ke přibližně tři kilometry vzdálené Základní škole Oskara Nedbala. Dosud nezodpovězená otázka je sportovní vyžití týmů, které v současné době trénují v nynější hale, v době, kdy bude probíhat stavba haly nové. Podle zveřejněného plánu by totiž stavba měla být dokončena nejdříve na podzim roku 2020. Poslední kapitola této práce se zabývá úpravou referend ve vybraných státech Evropy.

Institut referenda je v současné době na poli politické soutěže často projednáváným. Tento institut má své odpůrce ale i skalní příznivce. Podle mého názoru se touto tematikou ovlivňují nejen volby do dolní a horní komory Parlamentu České republiky, ale i například volby prezidentské. Zajímavé je, že ani po prostudování odborné literatury a příslušných zákonů nemohu s jistotou říci, zda bych byla pro zavedení celostátního referenda či nikoliv. Důležitým aspektem mého váhání je volební účast nejen u jediného celostátního referenda - Referendum o vstupu České republiky do Evropské Unie, kdy volební účast byla pouhých 55,21%, ale i z důvodu volební účasti v současné době. Voleb do poslanecké sněmovny České republiky se v roce 2017 zúčastnilo 60,84% oprávněných voličů⁹⁶ a voleb do Senátu České republiky se v roce 2018 v prvním kole zúčastnilo 42,26% oprávněných voličů a k druhému kolu těchto voleb dorazilo 16,49% oprávněných voličů.⁹⁷ Volba prezidenta České republiky v roce 2018 k volbám v prvním kole přilákala 61,95% oprávněných voličů a druhého kola se jich zúčastnilo 66,60%.⁹⁸ S ohledem na výše uvedené údaje si myslím, že tato dle mého názoru nízká volební účast může být zapříčiněna nezájmem některých občanů podílet se nepřímou formou na spravování věcí veřejných.

⁹⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS)*, dostupný na WWW: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>

⁹⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 5.10. – 6.10.2018*, dostupný na WWW: <https://www.volby.cz/pls/senat/se31?xjazyk=CZ&xdatum=20181005&xv=0>

⁹⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 12.01. – 13.01.2018*, dostupný na WWW: <https://www.volby.cz/pls/prez2018/pe2?xjazyk=CZ>

Resumé

This bachelor thesis deals with a local referendum. Despite the fact that a large number of bachelor's and master's theses have already been elaborated on this topic I hope that I managed to handle the given topic in an original way.

This work is divided into four chapters. In the first chapter can be find a brief explanation of terms such as democracy, representative democracy, direct democracy and referendum. This chapter is further enriched by the explanation of national referendum which was held only once in the Czech Republic. The referendum was held about the accession of the Czech Republic to the European Union. For this reason, I have supplemented this part of the thesis with referendums from fifteen countries in which this referendum was held. The subchapter also comprises of a table in which the results of all the referendums are mentioned and graphically depicted. This chapter ends with a subchapter on the regional referendum.

The main part of the thesis can be found in the second chapter. This chapter discusses the legal regulation of a local referendum. In this chapter the main focus is on suggestion, proclamation and announcement of the referendum itself. Furthermore, the chapter focusses on commissions that are required and their structure. District, local and municipal commissions can be distinguished. This chapter also mentions the concurrence of the local referendum with the elections or with the regional referendum. It also mentions the process, determination of the results and the announcement of the voting results. Lastly, the chapter comprises of information on the validity and bindingness, costs and judicial review of the local referendum.

In the next chapter statistics of local referendums held in the Czech Republic from 2006 to 2018 can be find. The statistics is furthermore concerned with the South Bohemia region where twelve local referendums took place and with the city of Budweis (České Budějovice) in which the local referendum will be held on 24th and 25th May 2019. The referendum will be held on the demolition and rebuilding of the sports hall with the estimated price about 700 million Czech crowns. Nowadays, there is a tender for a construction company. The vote in this local referendum could cause that the new hall should be either rebuilt modern and twice as big but the part of the hall

should be moved to Oskara Nedbala elementary school, approximately three kilometres away from its current location. It is still unknown where the teams currently training in the hall will be training during the reconstruction. According to the plan, the construction should be finished in the autumn of 2020, at the earliest. The last chapter deals with the modification of referendums in selected European countries.

The referendum is often discussed topic. This institute has its opponents as well as supporters. In my opinion, the issue is influenced by the elections to the lower and upper chambers of the Parliament of the Czech Republic as well as by the presidential elections. Furthermore, I cannot say whether I am in favour of a national referendum. I am still hesitant because of the low turnout that was only 55.21%. In 2017, 60.84% of eligible voters voted in the elections to the Chamber of Deputies of the Czech Republic, 42.26% of eligible voters voted in the election to the Senate of the Czech Republic and 16.49% of eligible voters voted in the second round of these elections. The turnout is generally very low. In 2018, in the presidential election 61.95% of eligible voters voted in the first round and 66.60% voted in the second round. I believe that the low turnout may be caused by the lack of interest to be a part of a direct democracy.

Zdroje

Odborná literatura

ČMEJREK, Jaroslav; BUBENÍČEK, Václav; ČOPTÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, ISBN 978-80-247-3061-5.

FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta (EDS.). *Evropská referenda*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, ISBN 80-7325-051-9.

HORZINKOVÁ, Eva; NOVOTNÝ, Vladimír. *Základy organizace veřejné správy v ČR*, 2. vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-263-9.

KLÍMA, Karel. *Veřejná správa a lidská práva*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2015. ISBN 978-80-87956-27-4.

KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí a krajů – základy komunálního práva*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-719-6.

KOUDELKA, Zdeněk. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, ISBN 978-80-7201-665-5

MALAST, Jan. *Teoretická východiska obecní samosprávy v České republice*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2016, ISBN 978-80-261-0657-9.

PODHRÁZKÝ, Milan. *Přehled judikatury ve věcech voleb, referend a politických stran*. Praha: ASPI, a.s., 2008, ISBN 978-80-7357-291-4.

PRŮCHA, Petr. *Místní správa*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5590-2.

ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Přímá demokracie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2016, ISBN 978-80-210-8351-6.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 128/2000 Sb. Zákon o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 129/2000 Sb. Zákon o krajích (krajské zřízení).

Zákon č. 130/2000 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

Zákon č. 491/2001 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

Ústavní zákon č. 515/2002 Sb. o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

Zákon č. 22/2004 Sb., Zákon o místním referendu a o změně některých zákonů

Zákon č. 118/2010 Sb., Zákon o krajském referendu a o změně některých zákonů

Judikatura a usnesení

IUDICTUM 2019. *Ars 4/2012 - 47 - Místní referenda: jedna otázka o více věcech; přípustnost otázky* [online]. [cit. 12.2.2019]. Dostupný na WWW: <https://iudictum.cz/234/ars-4-2012-47>

Internetové zdroje

AUTOR NEUVEDEN. *Význam demokracie* [online]. [cit. 19.2.2019]. Dostupný na WWW: <http://www.vyznam-slova.com/demokracie>

BARTÁKOVÁ, Petra. *Referenda ve vybraných zemích* [online]. [cit. 15.2.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=20542>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.06.2003* [online]. [cit. 18.2.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Velikostní skupiny obcí podle krajů, okresů - počet obcí* [online]. [cit. 10.2.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/61601876/32019918003.pdf/bd506c06-9f65-47f3-92cd-8dc80b4b340f?version=1.0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017 (promítnuto usnesení NSS)* [online]. [cit. 7.3.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 12.01. – 13.01.2018* [online]. [cit. 7.3.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.volby.cz/pls/prez2018/pe2?xjazyk=CZ>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 5.10. – 6.10.2018* [online]. [cit. 7.3.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.volby.cz/pls/senat/se31?xjazyk=CZ&xdatum=20181005&xv=0>

DUDA, Milan. *Samostatná a přenesená působnost obce*. [online]. [cit. 17.2.2019]. Dostupný na WWW: <http://spravni.juristic.cz/154292/clanek/spravni2.html>

EUROSKOP. *Referenda o přistoupení k EU v kandidátských zemích* [online]. [cit. 10.2.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.euroskop.cz/267/sekce/referenda-o-pristoupeni-k-eu-v-kandidatskych-zemich/>

MEJSTŘÍKOVÁ, Alena. *Přímá demokracie* [online]. [cit. 18.2.2019]. Dostupný na WWW: <http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=237061>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *MÍSTNÍ REFERENDA V ČESKÉ REPUBLICE 2006 – 2017* [online]. [cit. 12.2.2019]. Dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/47360-mistni-referenda-tabulka-hlaseni-5820352-pdf.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *MÍSTNÍ REFERENDA V ČESKÉ REPUBLICE 2006 – 2018* [online]. [cit. 12.2.2019]. Dostupný na WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/mistni-referenda-tabulka-hlaseni.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Místní referendum* [online]. [cit. 29.1.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Krajské referendum* [online]. [cit. 30.1.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

SYLLOVÁ, Jindřiška. *Všeobecná referenda ve státech Evropské unie* [online]. [cit. 24.1.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=97313>

ŠPOK, Radomír; ŘIHÁČKOVÁ, Věra; WEISS, Tomáš; BARTOVIC, Vladimír; DROMARD, Jeanne. *Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie* [online]. [cit. 24.2.2019]. Dostupný na WWW: <http://old.europeum.org/doc/publications/Referenda.pdf>

ŠTĚPÁŘ, Václav. *Demokracie a její principy* [online]. [cit. 19.2.2019]. Dostupný na WWW: <http://www.szs-pardubice.cz/file-download/559/>

Články

AUTOR NEUVEDEN. *Do roku 2027 půjdou Češi každý rok k volbám. Přečtěte si, o co v nich půjde* [online]. [cit. 19.2.2019]. Dostupný na WWW: <https://www.e15.cz/volby/do-roku-2027-pujdou-cesi-kazdy-rok-k-volbam-pectete-si-o-co-v-nich-pujde-1353199>

KUBÁTOVÁ, Eliška; BEDNÁROVÁ, Lucie; KALÁNEK, Filip. *EU a Velká Británie: Historie vztahů a cesta k referendu* [online]. [cit. 12.2.2019]. Dostupný na WWW: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/linksdossier/eu-a-velka-britanie-historie-vztahu-a-cesta-k-referendu-000142/>

LEJTNAROVÁ, Petra. *Referendum o zimáku neplatí. Nepřišlo dost lidí* [online]. [cit. 18.2.2019]. Dostupný na WWW: https://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/referendum-o-zimaku-neni-zavazne-neprišlo-dost-lidi-20170916.html

OTTA, Edwin. *Referendum k hale bude v Budějovicích v květnu* [online]. [cit. 12.3.2019]. Dostupný na WWW: https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/referendum-k-hale-bude-v-budejovicich-v-kvetnu-20190212.html

OTTA, Edwin. *Spory o halu nekončí* [online]. [cit. 12.3.2019]. Dostupný na WWW: https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/spory-o-halu-nekonci-20190308.html

SMITH, Michael L.. *Cesty k efektivní přímé demokracii: česká místní referenda v regionálním srovnání* [online]. [cit. 17.2.2019]. Dostupný na WWW: http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2006/4/Polcas_2006_4_pp_399_422.pdf